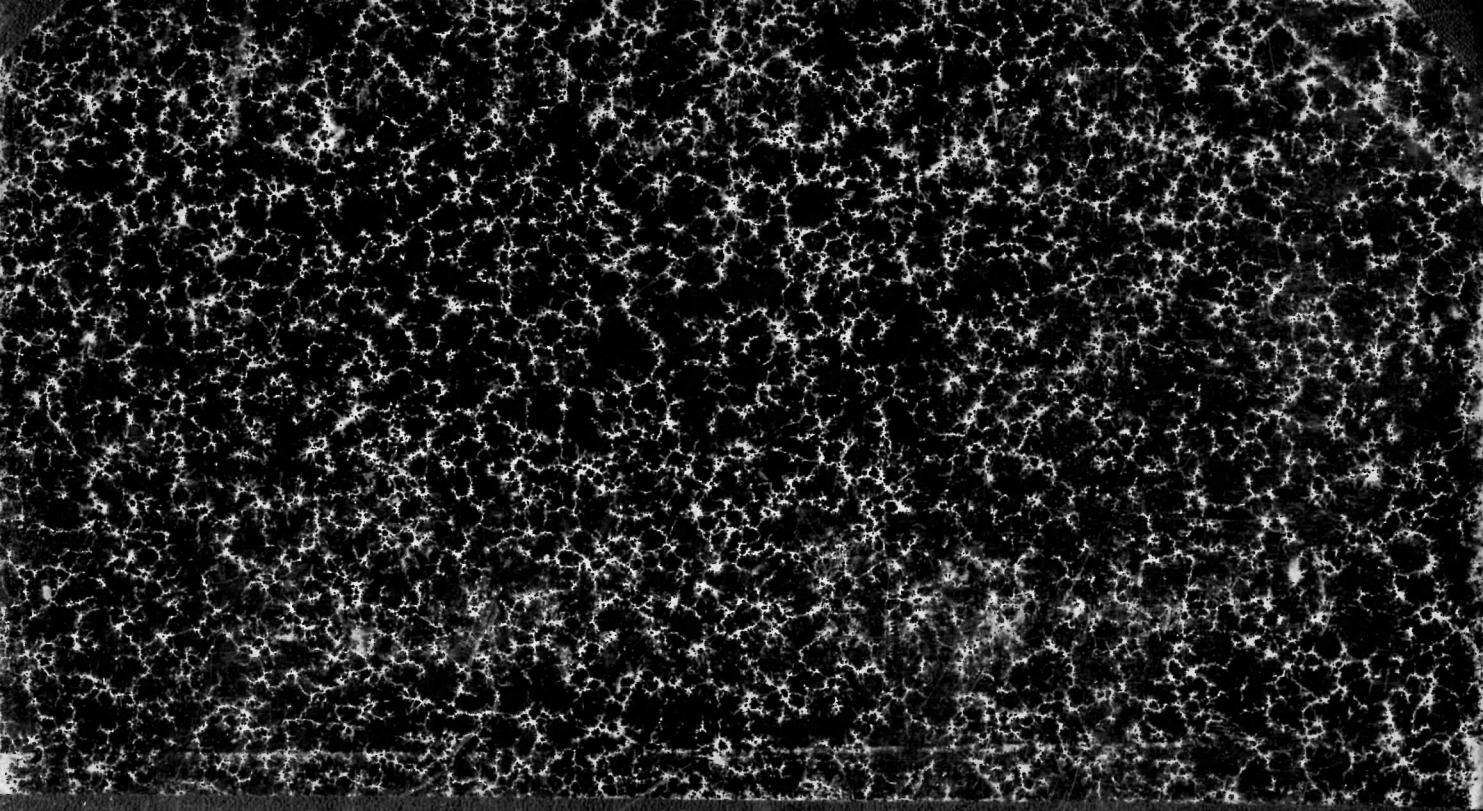

16637

ZABAVNA KNJIŽNICA „MATICE HRVATSKE“.

SVEZAK CCIC—CCC.

ARNOLD:

ČEZNUĆA I MAŠTANJA.

DIONIČKA TISKARA U ZAGREBU
1907.

GJURO ARNOLD:

ČEZNUĆA I MAŠTANJA.

PJESME.

1900—1907.

U ZAGREBU.
IZDALA „MATICA HRVATSKA“
1907.

PRVI DIO.

IZ MLADIH DANA.

Ispovied.

Prolog.

Prosto bilo svakom se zagrievat
Za divote velikoga grada —
Ja ću samo tebi pjesme pjevat,
Moje selo, kruno mojih nada.
U tvom krilu, što mi duša pamti,
Nije nikad gradski sjaj zablisto ;
Ali zato svuda jošte plamti,
Stara vjera i poštenje čisto.

Prosto bilo svakomu veličat
Gradske ljude finome u ruhu, —
Ja ću viek o vama samo pričat,
Što se plugom dovijate kruhu.
Vas zavoljeh, otkad sunce gledam,
Kao da ste krv od moje krvi ;
Pa ni danas priznati ne predam,
Da ste za me na tom svietu prvi.

Prosto bilo svakom pjevat slavu
I djevicam, što si prètke broje, —
Ja ću svojom pjesmom vjenčat glavu
Samo vama, selske vile moje.
Kad vas motrim, uviek mi se čini,
Da ste sad-nà sišle sa Karpata ;
Po vama se divim tek davnini,
U budućnost vjerujem Hrvatâ.

Nema sela . . .

Nema sela — kao što je
Ovo čarno selo moje.
Kolibe mu podno briega
Sjaju kao hrpe sniega.

Za svakom se vrtić pruža
Pun slavulja, hlada, ruža.
Ispod ruža dieve jedre,
Svietla lica, duše vedre.

Medju njima jedna cvati
Ko med zviezdam mjesec zlati —
Pa se na me smješka tako,
Da bih s veljeg milja plako.

Trne dan . . .

Trne dan ; a duge sjene
Preko moga sela plinu ;
Časak još — i sve će živo
Zavit se u niemu tminu.

Samo ja ću s nepokoja
Pustom selskom cestom bludit ;
Nada mnom će nojca plaha
Svoje dremne zviezde budit.

Njihov će se plamen složit
S ljubavi mi vječnim plamom —
Pa će poput kandioca
Drhtat moga kraja hramom.

Na šetnji.

Po livadam se domu svom
Sve bržim vijem krokom ;
Nada mnom muklo mrmlja grom,
I dalje mine skokom.

U oblacim se vozi Bog
Vrh drvlja, grmlja, cvieća —
I svakog već se stvora svog
Bar jednom kapljom sjeća.

Tek meni ušti cio roj
I mojim snenim vjedjam —
O, znaš li možda, oče moj,
Da viek za tobom žedjam ?

Noć je ljetna . . .

Noć je ljetna sa svog truna
Pod zvjezdanim sišla velom,
Pa se rajskih čara puna
Ušetala mojim selom.

Za njom niemo poput paža
Bliede sjene s tija kroče ;
A jablani kao straža
Uz cestu se redom koče.

Tu ju i ja čekam sade,
Da ju pitam umiljato :
Hoću li za njene vlade
Gdjegod sresti svoje zlato ?

Nedjelja je . . .

Nedjelja je. Mojim selom
Srebrno se zvono glasa ;
A pred skromnom crkvom bielom
Pobožan se sviet talasa.

Kroz tu vrevu niemim kretom
Probijam se poput crva.
Al što vidim ? Medju svietom
Ti do vrata stojiš prva.

I kolebam : bili ušo . . .
Valjda ne ću, Bože prosti ! —
Strah me, da me ne bi, dušo,
Smela ti u nabožnosti.

Nigdje zviezde !

Nigdje zviezde ! Noć je mrka
Ko da propast svietu sprema,
Ja te s bolnom čežnjom čekam —
Ali tebe nema . . . nema ! . . .

Samo breze vidim dvije.
Gdje u mraku drščuć stoje —
Ako nisu već dupliri,
A uz odar ljubvi moje.

Na seoskom groblju.

Do križa križ — a svi u okrug niemi,
Ni s kojeg da bi samo slovo sjalo —
A ipak plien, što ovdje smrt ga spremi,
Svoj časni izvi viek uz plug i ralo.

Il niesu l' možda vriedni uspomene,
Života povjest što si plugom pišu,
A samo oni treba da še ciene,
Što gospodsku si mater milo sišu ? !

Taštino zemska, s prezira mi sveni,
U grobu da se ne razgnjeve predji !
Ja v a s pozdravljam, moji b e z i m e n i,
Na ovoj tihoj dvaju svieta medji !

Ja vas pozdravljam — i do tala svetih
Svoj klobuk skidam ko u ime duga ;
A misao mi kroz molitvu leti,
Da svega plemstva stup je — plemstvo pluga.

Pod crljenim kišobranom.

Kasna jesen. Kiša pljušti,
Vjetar golom trese granom —
Mi stupamo uporedo
Pod crljenim kišobranom.

Ti se k meni tiskaš bliže
Kao da te zima bije ;
Al ja ćutim, gdje ti mlada
U žilama krvca vrije.

S blizine mi tvoje drage
Sve se jače lica žare —
Okolina opet svoje
Pramaljetne prima čare.

I meni je : ko da šećem
Nekud zemljom obećanom . . .
Oh, kako je divno, Bože,
Pod crljenim kišobranom !

Pred zimu.

Obrana je davno loza,
Na ugaru njive leže . . .
Sve je mrko — da ti groza
U grudima srce steže.

Samo borik sav se sjaji
I to žiće vedri zemsko —
Kao da se u njem taji
Sveto čedo Betlehemsko.

Istina . . .

Istina — u lakim samo
Pahuljicam snieži —
Al mi srcu čarne gore
Bieli snieg je teži.

Goru mogu pregaziti
Za dva, za tri sata,
I seoskoj ljubi svojoj
Pasti oko vrata.

Ali snieg će zamest pute,
Kud se ona šeće —
Pa je tamo do proljeća
Oči vidjet ne će.

Uz put.

Škripi snieg pod stopam našim . . .
Požuri se ! . . . Što si stala,
Pa se u tu vodenicu
Sanjareći zagledala ?

Sva se eto zamrznula,
Vitli strše kroz led kruti ;
A života i štropota
Ni otkuda nije čuti.

Tako će ti jednog dana
Stat i naša srca tući —
Daj mi . . . groza da me mine . . .
Samo žurno cjelov vrući !

Ja te gledam . . .

Ja te gledam, gdje se viješ
U veselu kolu,
Noške tlima gdje ti kližu
Ko po ravnu stolu.

Momak, što se s tobom vije,
Sav od sreće gori ;
Nekud mu je — ko da trepti
O rumenoj zori.

Katkad samo kao sanen
Ružu pomiriše,
Što ti venuć na talasnim
Grudima se njiše.

Onda o tle nogom tresne,
Biesan gledne na me —
Ko da znade, da pod ružom
Kuca srce za me.

Mak.

Sparna dana u polje sam pao,
Svud po strni divlji mak je cvao.

Cviet za cvietom ja sam žurno trgo,
Za svoj šešir sve ih redom vrgo.

U srcu mi sreća stala blistat :
Kako li će tvojoj kosi pristat. . .

Ali kada k tebi sam se vio
Iznenada kraj je smrkno cio.

Vijor, što je biesan s gore duno,
Latice je maku mom otpuno.

Mjesto k tebi — ja se domu vrnuh,
Da prospavam tu nedaću crnu.

Ali u san kad sam žudjen pao —
Oko mene svuda mak je cvao.

Molitva.

Za vedrih noći često gvirim
U zvjezdane ti, Bože, luči,
Duboku čežnju da primirim,
Što za tobom me rado muči.

S tog ne daj, ni da noć me skrajna
Bez tvojih možda zviezda skrši —
Nek smrt mi bude tiha, sjajna,
A život se u svjetlu svrši.

Sjećaš li se?

Sjećaš li se, kad si ono
Ljeti s polja išla sama ?
Večernje se uprav zvono
Oglasilo s Božjeg hrama.

Ja sam te kraj stupa stara
Bogorotke strpljiv čeko ;
S čeznutljiva sam ti žara
Obujmio tielo meko.

Pri tom ti je vienac klasja
S glave spao, sve bez smieška,
A lišce ti bolom zasja —
Valjda s moga grieha teška.

Na tvrde si naglo kame
Podno kipa svetog pala ;
Na usnam ti — stalno za me —
Molitvica zadrhtala.

A onda se čudnim sjajem
Obasjana k meni vinu —
Svečano je bilo krajem :
Ko da raj na zemlji sinu.

I stupasmo zagrljeni
U zvjezdane zureć vise . . .
Blaženi li bjehu treni
Onog puta ! Sjećaš li se ?

Pri žetvi.

Pod kosom i pod srpom
U polju strn polieže :
I hrpa se za hrpom
U vito snoplje veže.

A ovu slatku muku
Začinja pjesma meka —
Pa tomu da se puku
Ne diviš viek do vieka !

Ja ne znam : čemu ljeta
Na umlja vrelu crpah —
Sva sreća kad već cvjeta
Kraj kose i kraj srpa !

Divne li su . . .

Divne li su noći ljetne
U tom mojem malom selu !
Naokolo bašče cvjetne
Slažu vonjâ skladbu cielu.

Stare lipe šušte milo
Svoju drevnu uspavanku ;
S tija klone sve na krilo
Mirisavom kratkom sanku.

Gdjegdje samo izmed kuća
Biela sjena šušnut znade —
Kao da se od čeznuća
U susjedstvo netko krade.

Onda opet sve se smiri
Ko u sanji ćutna buna —
A na mojoj sjetnoj liri
Drhtne zadnjom svaka struna.

I ja se katkad . . .

I ja se katkad selu malom
I tebi tihoj trgnem s vida,
Da objesnoga ljudstva valom
Sred gradskijeh se gonim zida.

Al kad najjače zvone čaše
I u noć pjesma šumna ori —
Pred dušom mi se selo naše
Ko bajna kakva priča stvori.

I vidim tebe na bunaru,
Gdje s misli vruću hladiš glavu
I gundjaš onu pjesmu staru :
O nevjeri i zaboravu.

A mene čudan mraz podidje,
U gnjusnom ko da tonem kalu —
I prezrem ono gradsko zidje
I njeg'vih ljudi obiest, šalu.

I sunem u noć kao striela,
Što vrške crkvî ljubeć dira —
I tražim put do onog sela,
Gdje moja stoji crkva mira.

Što oklievaš? . . .

Što oklievaš ? Ded mi ruku
Pa uza me stupaj smjelo ;
Jesenska je gusta magla
Poklopila naše selo.

Samo krst se na zvoniku
O sunčànom ljeska traku —
Da nam put bar netko kaže
U života hladnom mraku.

Da sudba mi je . . .

Da sudba mi je kada sklona bila,
Ja ne bih stalno sitne pjesme sklado —
Sred zavičaja ja bih negdje mila
Ko predji moji svietlim plugom vlado.

Ti redila bi moju kuću malu
I vrtić cviećem šarenim zasadjen ;
Dočikala me uza pjev i šalu,
Da trud mi danji bude viek zasladjen.

I tako bi mi ko na sreće česmi
Za godinom se godinica vila . . .
I sav bi viek mi bio sličan pjesmi —
Da sudba mi je kada sklona bila.

Trublja ječi . . .

Trublja ječi. Care vojsku
Selom kupi našim.
Strah me, dušo, e ću morat
Da se diljke mašim.

Ti se smiešiš : ko da nije
Onaj za vojnika,
Kome srce u grudima
Ranila je dika.

Ne šali se ! Ukraj rane
S toga oka crna —
Ima mjesta još za jednu
Od olovna zrna.

Rado te gledam . . .

Rado te gledam sunčàni ko dan,
Kome sve cvieće se smieši ;
Katkad te strasno i žudim ko san,
Sviju što briga nas rieši.

Ali ja znadem, da ne ćeš mi bit
Nikada drugom života ;
Niti ćeš mjedeni biti mi štit
Trajnih sred bura i slota.

Med nas se tisnula studena hrid,
Znanjem što zovu je ljudi ;
Na njoj se uma izoštrio vid —
Razbilo srce u grudi.

Rado te gledam . . . Oh, samo me strah.
Kako ću podnieti muku —
Kada ti dodjem i snužden i plah,
Zadnjom da stisnem ti ruku.

Mi ćemo dobri si ostati, je l',
Čuvati spomena zlato —
Ako bi pri tom uz tugu i cviel
Kadgod i očaj nas hvato ?!

Od jeseni kraljica si . . .

Od jeseni kraljica si —
  Samo bez znakova ;
A sad s gore sjever brije,
  Snieg je uvrh krova.

Ali čekaj ! Kad se prvi
  Raspupaju lieri,
Ja ću stalno s divnim žezlom
  Doći ti na dveri.

A u polju kad požuti
  Strn već klasjem puna,
Bit će za te savijana
  Ponajljepša kruna.

Onda ćemo, dušo, slavit
  Krunisanje tvoje,
U bašči ti, uza pjesmu —
  Naravno u dvoje.

Vrpca na šeput.

Struk si znade mnoga cura
  Poput tebe stezat —
Al na šeput baš nijedna
  Vrpce ko ti svezat.

Vrpca dršće i treperi
  Kao leptir živi —
Svatko mora da se tvojoj
  Miloj glavi divi.

Ja se njojzi viek nagibam
  Kao suncu hvoja —
Pa kroz plamni cjelov šapćem :
  Čarna ružo moja !

Sanjao sam . . .

Sanjao sam, da sam bio
Kićenim oltarom :
A u našeg dragog sela
Božjem hramu starom.

Ti si došla tiha, čedna
Ko sunčàna zraka ;
Spustila se na koljena
Podno moga mraka.

Molila si toplo, dugo,
Do u večer kasno —
A onda si moje ime
Spomenula glasno.

A ja sam se na to trgo
S groze ili sjete —
Sve u misli, da si možda
Uvriedila svete.

Al kad vidjeh, da se s toga
Ni malo ne ljute —
Ja sam svima mjesto tebe
Poljubio skute.

Radi svežnja.

Sjećaš li se, kako smo se
Prvi put u šumi sreli
I na brvi skliskoj s rose
Oboje se minut htjeli ?

Ti na rukam suhe grane,
Ja tek dva tri šumska cvieta —
Komu srce da ne šane :
Neka proći ti ne smeta ?

I ja zbilja malo skrenuh
Radi tvoga suhog svežnja —
Al se u tom nadjoh trenu
I u vodi sve do gležnja.

Uz djetinju tvoju muku,
Usiljenu moju šalu,
Dala si mi nježnu ruku,
Otela me vodi, kalu.

I na to smo skupa putom
Išli prema selu starom —
Ja na srcu s ranom ljutom,
Ti u oku s ljubvi žarom.

Ti nakita nemaš . . .

Ti nakita nemaš, dušo,
Ni biserna, niti zlata,
Jedno tek ti srce visi
Od korala oko vrata.

I večerom, kada liegaš,
I jutarcem, kad se budiš —
Ovom srcu smješeći se
Svoja medna usta nudiš.

Bit će . . .

Bit će, pamti, što ti velim,
Svadje, kavge, bure —
Na tebe su nešto kivne
Po svem selu cure.

Ali mislim : nije zato,
Ponajljepša što si —
Već što svak čas druga trepti
Vrpca ti u kosi.

A da znadu, tko ih tebi
Šalje . . . hude l' kobi ! —
Ja ne sumnjam, da već sutra
O svim visio bih.

Kad se tamo u daljini . . .

Kad se tamo u daljini
Prah na našoj cesti diže —
Uviek mi se, dušo, čini,
Da se tvoji prosci bliže.

Al ja pusta na okanca
Tvoga onda zirnem doma —
I srce se poput stanca
U grudima smiri omah.

A kad prah do puta klone,
Zaredaju nebom kosci —
Mi šećemo . . . kud se gone
U nepovrat tvoji prosci.

Po selu je išla priča . . .

Po selu je išla priča :
More da se razli svietom —
A kad tamo : silan vijor
Uznjihao strn je netom.

Šaptalo se : krcat zlatom
Brod da morem rezo koso —
A kad tamo : ja sam tebe
Na rukama kroz strn noso.

Tvrdilo se : na dno mora
Da je brod sa zlatom klono —
A kad tamo : ja sam tebe
Tvome domu sretno dono.

Mekom travom rosa blista.

Mekom travom rosa blista
Biele tvoje noške miva ;
Ti koracaš nekud lako
Kao sretna : što si živa.

Ja se tvojoj sreći smješkam
I uza te stupam s tija —
Ali se na rosu žalim,
Što u laski me nadbija.

Pjevo sam ti pjesmu . . .

Pjevo sam ti pjesmu, pamtim,
S olovkom u ruci
I iskazo, kako plamtim
U ljuvenoj muci.

U to ti se iz daleka,
Dušo, pjesmom javi —
I protrnuh s čuvstva meka,
U koje ju zavi.

Bilo mi : ko da uz česmu
Slavulj zabiljiso —
Ah, i ja sam svoju pjesmu
Sav postidjen zbriso.

Sanjao sam čudnu sanju . . .

Epilog.

Sanjao sam čudnu sanju,
Da sam bio Juraj sveti —
Ti si noću došla k meni :
Da ti strašna neman prieti.

Ja te digoh na svog vranca
I grobnim se tisnuh mrakom . . .
Izjedared — — ko oluja
Zašumjelo nešto zrakom.

I pred nam' se u svoj grozi
Eto ona neman stvori,
Pod vranca se pjeneć vinu,
Da ga oštrim pančam sori.

Al kad htjede trovnim raljam
I nas dvoje već da smrvi —
Trgnuh koplje . . . i za časak
Greznula je sva u krvi . . .

Kada na to s vranca skočih,
Da pogledam svoju žrtvu,
Vidjeh, jao ! — strah me reći —
Vidjeh našu ljubav mrtvu.

Od groze se, dušo, prenuh
U vedrinu dana biela —
Al sam bio već daleko
I od tebe i od sela . . .

Od onda te jače volim,
Ali svih bez strasti, dašto —
U priegora slatkim bolim
I te sam ti pjesme smašto.

MRAZOVE SESTRICE.

Jesen je . . .

Jesen je . . . Amo i tamo
Gavrani lieću u jatu ;
Polju po pustom još samo
Mrazove sestrice cvatu.

Za njima požudno, hitno,
Tala do vlažnijeh sežem ;
Pa ih na uzdarje sitno
Tebi u kiticu vežem.

Ti ćeš ih metnuti milo
Tamo, gdje srce ti bije —
Ne bi l' i zimi im bilo
Kao da sunce ih grije !

Ne marim . . .

Ne marim, što mi već i jesen teče,
A ja polako svome grobu klimam ;
Sa prolaznosti srce me ne peče —
Preblažen, da te još uza se imam.

I zato, kada s posla doma dodjem,
Obujmim te i ispod ruke primam,
Pa s tobom polje, žbun i šumu prodjem —
Preblažen, da te još uza se imam.

Ne mogu l' više da te kitim cviećem,
Sa prve grane rujno lišće snimam :
I njega ti u svilnu kosu mećem —
Preblažen, da te još uza se imam.

Dě još da gledam . . .

Dě još da gledam u to oko tvoje
Ko onda, kad te prvi puta spazih ;
Ta jesen tu je — tko zna, obadvoje
Ne kane l' možda prvi sorit mrazi.

U svom te ljetu, sjećaš li se, sretoh,
A iza dana očajnih i kobnih —
Po putu mi je samo pelin cvjeto,
A put se vio izmed raka grobnih.

Al kada ovdje ti mi se približi
U čiste duše angjeoskom milju :
Nasmiešili se isti mrki križi
Ko s dobra djela da te blagosilju.

I mome srcu vratile se slasti
Za mladih dana izgubljene sreće —
I sve je stalo oko mene cvasti
Ko novo da je došlo pramaljeće.

Dě još da gledam u to oko tvoje
Ko onda, kad te prvi puta spazih . . .
Ta jesen tu je — tko zna, obadvoje
Ne kane l' možda prvi sorit mrazi.

Mi nismo, je l' de, smiehu skloni . . .

Mi nismo, je l' de, smiehu skloni
Ni onda — kad sve hvata druge ;
U našem srcu udilj zvoni
Bar jedna žica puna tuge.

I zato mnogi kraj nas kroče
Ko pokraj lednih kamen-stupa :
Što niemo se i tada koče,
U rosi kad se sunce kupa.

Al rietki znadu : kako često
U pohode nam došla smrca —
I sorila nam sreći priesto
Sred roditeljskog toplog srca.

A otad nam : ko viek da zvoni
Il kuca smrt na naša vrata —
Mi nismo, je l' de, smiehu skloni
Ni onda — kad sve druge hvata.

U jesensku bliedu maglu . . .

U jesensku bliedu maglu
Čudno strše moji križi ;
A u letu tihu, naglu,
Dušâ sjetni dan se bliži.

Ajde, s tobom da se vinem
Preko polja puna rose :
Mnogi treba cviet da skinem,
Što sa zimnje dršće kose.

Ovog ćemo cvieća spletom
Mrtvim skupa poštu dati —
Neka vide, da me svietom
Jošte jedan angjel prati.

S tija strmom spuštam se stazom . . .

S tija strmom spuštam se stazom,
Misli sjetne mi dušom se gone ;
Lišće strepi prvim pred mrazom
I do crne već zemljice klone.

Skoro će i zadnje ciklame
Pokrit snježanih pahulja velo —
Samo ti ćeš ostat uza me,
Moja mrka i šutljiva jelo !

U zadnjem drhtu . . .

U zadnjem drhtu sunca ruj
Za gorom se talasa ;
A negdje blag se zvona bruj
Na pozdrav Gospi glasa.

Kroz sumrak mi se obraz blied
Madona dviju sije . . .
Zatravljen mi se oka gled
Od jedne k drugoj vije.

Kolebajuć se ne znam sad,
Ah, kojoj da se molim —
Ljepote kad im rajski sklad
Jednako žarko volim.

Uz zvona tako stojim zvek
U dvoumljenju dugu :
I sve se jednoj molim tek —
Al molim se za drugu !

Noć je mrtva . . .

Noć je mrtva. Tu i tamo
Koja zrela voćka samo
  S drva klone i zatutnji —
Ti se od sna budiš mahom,
Pa me rukom tražiš plahom
  Ko u nekoj crnoj slutnji . . .

Ne boj mi se ! K zemlji pada
Samo ono, što se nada
  Spasu svom od prašnih tala —
Ja se tomu rugom smijem,
Pa se sve to više vijem
  K carstvu vječnih idejala.

Ostavi me na čas sama . . .

Ostavi me na čas sama,
Da nutrinju svoju sredim :
S čuvstvena se topim plama,
S misaone zbilje ledim.

S tobom mi se stalo danit,
Procvjetale s nova ruže —
Ali tko će sjenam branit,
Da se svjetlu ne pridruže !

One dodju veče svako,
Kad se teška posla riešim,
Pa mi čelo glade lako,
Dok se s milja ne nasmiešim.

Tada mi je ko sred hrama
Medju moje izbe stienam' —
Ostavi me na čas sama,
Da se molim svojim sjenam.

Jutro je hladno . . .

Jutro je hladno. Ja gledam s Griča,
Hoće li sunce već doći —
Kraj mi se čini ko bajna priča
Iz tisuć i jedne noći.

Sneni nad grad se magle svele,
Pa mu sve kupole ližu ;
Tornja dva samo ko ruke biele
Nad magle se mutne dižu.

Časkom pomišljam : da tebe gledim,
Za me gdje moliš se vruće . . .
Onda sve mine za maglam' bliedim,
I ti i tornji i kuće.

A što si dušu kiniš . . .

A što si dušu mraznom mišlju kiniš :
I tvoja liepost s tija da se prašta ?
Ti nisi — kakva ljudima se činiš,
Već kakovu te moja stvori mašta.

U njenom svjetlu lik ti čarno sja se
Ko sunce kakvo s onu stranu svieta —
I zato tvoje ne pomute krase
Ni mirijade zemaljskijeh ljeta !

Je l' vidiš . . .

Je l' vidiš, kuda one magle jure,
Pa snieg i led u krilu svome nose ?
Uz vodu vrbe gole sve drhture
Ko da za toplu odoricu prose.

A dah se čudan s niemih spušta gora
I smrzlim skutom šušti svud po tlima —
Još dan dva samo, pak će kao mòra
Po snenoj zemlji pasti noć i zima.

O, sad je čas, da stisneš se uza me
I gukom svojim razgoniš mi tugu ;
Kad tebe slušam, strah me nije čame
U zimskih noći tmurnu času dugu.

A sjever nek se slobodno zalieće
I snieg mi zgrće oko mojih dvora —
Na licu tvom će moje cvasti cvieće
I svitat topla pramaljetna zora.

Non omnis moriar.

Ah, što da tajim ? Dan će ipak doć
Strahovit za te — sve bez bura, slota . . .
Ti svim ćeš našim odajama proć —
Da s čežnje tražiš druga svog života.

U livade ćeš, polja, šume zać . . .
I kriknut kadgod, kao da si luda;
Al mene ne ćeš nigdje, nigdje nać —
Ma stoput prije s tobom prošo tuda.

Protrčat stalno strm ćeš na to drum,
Što vodi tamo — kud za vazda gre se . . .
I mislit, da me svježi sakri hum,
Još vrele na kom suze ti se krese.

Al tu mi trudna samo leže put,
Da s pepelom se časak poigrava ;
A ja se vinuh — kud se vije slut
Za zavičajnih duše molitava . . .

I zato mi se vrati domu svom
I skupi djecu, klonulu od cviela —
U svakom nać ćeš traga biću mom,
U svima skupa nać ćeš mene ciela.

Tetoši oko njih . . . i bud im vodj
Na putu, kojim i sam udilj kročih . . .
Pa snalazila kob te kakva godj —
Ah, ona mora da nas jednom sroči !

I onda ne će rastajanja bit,
Pred kojim sada smrtnu ćutiš stravu —
Med vječnim dušam mi ćemo se vit
Ko lahor-pjesma Višnjemu u slavu.

Evo ti pjesmica ovih . . .

Evo ti pjesmica ovih,
Srcu privini ih živo ;
U njima mnogi su snovi,
Što sam ih s tebe prosnivo.

Drugda su pred tebe znale
Doći ko kićeni gosti —
Sad su na grudi ti pale
Čednom u ruhu. Oprosti !

Jesen je . . . Amo i tamo
Gavrani lieću u jatu;
Pustom po polju još samo
Mrazove sestrice cvatu.

USPOMENKE.

Spušto se u pahuljicam . . .

Spušto se u pahuljicam
Kao sitan bieli cviet ;
Spušto se sve brže, gušće,
Ko da htjede zasut sviet.

I u ruhu angjeoskom
Sav je za čas zasjo kraj ;
Šteta tek, što s njime nije
Na tle pao i sam raj.

Mojom izbom munula je
Iznenada blieda smrt —
I u dječjoj posteljici
Moj je lierak bio strt.

Vani dašto sjajila se
Gora, polje, glog i trn ;
Al o moje srce svi se
Teške boli pakô crn.

Prikaza.

Za kitnjastu goru čarnu
Zamaklo je sunce zlato ;
Sumrak se je bliedim rukam
Izbi mi za stiene hvato.

S brigâ tešku ja sam glavu
Spustio na vruće dlane ;
Misli su se redom krale
U prošaste sretne dane . . .

Nuto mraku iz dubina
Izronilo lice bliedo . . .
Oči crne . . . crni prami —
Ko da sam ih nekoč gledo !

„Što ćeš ?“ lanuh. „Za te davno
Minuli su zemski čari . . .
Ja se svietom dalje patim —
Ako srce i krvari.

Svoju djecu privikavam
Na života istu borbu —
Hoću l' zato možda steći
Tvoga blagog srca korbu ?“

Ona bolno strese glavom,
U oku joj suza sine —
Pa se kao nesvjestice
Surva mraku u dubine . . .

Ja se trgoh . . . Bilo mi je,
Kao da sam na dnu liesa —
Oko mene se talaso
Težak miris od cipresa !

Lebdjela je . . .

Lebdjela je vesela i laka
U bjelini s njime s prvog plesa ;
Sreću joj je budna zviezda svaka
Zavidjela vedrih sa nebesa.

Kasnije ju vidjeh, kako sklapa
U crnini ruke iza liesa —
Netko pak mi šapnu : da zakapa
Svoju mladu sreću s prvog plesa !

S Griča.

Izranja sunce gorskog iza kruga
U nedjeljnoga jutra svetom muku :
Otajstvu nalik, što ga božji sluga
U veljem hramu dobrom kaže puku.

Ravnicom savskom zlatne plinu zrake
I dižu se nad kuće — sanja pune . . .
Sav grad se čini poput velje rake,
Nad kojom sievak slavne dršće krune.

A ja na drevnom niemo stojim Griču
I tomim tešku s uspomena sjetu —
A usne mi se u molitvi miču :
Za mučeničkog doma grudu svetu.

U noći.

Oblaci se nebom viju
Ko sablasti lika blieda ;
Za njima se zviezde kriju
Ko za grobom moja čeda.

Po zemlji su bliede luči
Utrnule ko od straha ;
A sav život krugom skuči
Svoj pod jaram sanja plaha.

Samo Sljeme ko u kriesu
Časkom jošte čudno plane —
Ako možda nade niesu
Podno njega pokopane . . .

Oh, divne li ste . . .

Oh, divne li ste gore moga kraja,
Ko od smaragda samih gjerdan drag !
Kad med vas zadjem — nešto me osvaja
Ko raju da na sveti stupih prag.

Al niesu čari vaši, kojih rieka
U nedosnivan svedj me nosi san . . .
Već što na rodnoj grudi ste od vieka,
A njojzi vjerne još ko prvi dan.

S tog u života moru vjerolomnom
Jedini vi ste svjetionik moj —
Ja k vama jedrim u svom čamcu skromnom
I kupim snagu za nesvršen boj . . .

Al jednog dana sunce će pozlatit
I vaše vrške za me zadnji put —
Ja mrući ću ga suznim okom pratit,
Pa onda past u groba mračni skut.

Nada mnom dalje tek će šuštjet granje
I stresat rosu s mekog lišća svog —
A dušu će mi svedj oblietat sanje
O željkovanoj sreći doma mog !

Na časak samo . . .

Na časak samo vruće sagnuh čelo,
Da s grozničavih ohladi se dlana —
Al izjedared odmaklo se velo
S potonulih već u zaborav dana.

I vidjeh tebe usred polja cvjetna
Ko nekoč, kad si za me vienac plela . . .
Pristupih, da te pitam : jesi l' sretna,
Vidiku otkad kob mi te otela ?

Ti uprla si u me oči žive,
Ko istim da bi žarom ljubit znala —
A onda si se poput magle sive
U zračne vise nekud gubit stala.

A kad sam na to glavu digo vruću,
Bijaše oko mene nojca tamna :
Nada mnom samo bolnom u čeznuću
Treperila je jedna zviezda plamna.

Cesto put sam . . .

Često put sam za djetinjstva snivo,
Da u modru nekud krećem dalj . . .
Od čeznuća gorio sam živo —
Skromnom da u kraju budem kralj.

I ja negdje . . . podno gore tije —
Na snu dašto — stekoh cvjetan brieg ;
Na njem duši voljko bilo mi je
I kad mrzli zavio ga snieg.

Kad sam poslie po toj zemlji kreno,
Sasvim isti našao sam kraj —
Tek što u njem sve je bilo zdeno :
Ah, i vrelog sunca zlatni sjaj.

Oko mene ljeskali se križi,
Svaki tiha iznad humka svog ;
Ne znam, koji srcu bi mi bliži,
Al svi skupa — rug djetinjstva mog.

Sad se često u tom nadjem kraju
I na humke padam tuge pun —
Al ih ipak ni u svome vaju
Ne bih dao kraljevski za trun !

U jesen bi . . .

U jesen bi . . . a Sljeme baš se zavi
U rosno ruho prvih magla niemih —
Drhtureć ti si čekala u travi,
Dok pratnja ti se sva na slazak spremi.
A onda ti se grudma ote pjesma
Ko krilu gorskom bistra, zvonka česma :
Tek što je puna bolne čežnje bila
I nekuda se u daljinu vila . . .
Za pjesmom ti kroz maglu mah poteče
I moja duša — čuvstvujući s tobom —
Al vrativši se očajna mi reče :
Nad jednim svježim da utihnu grobom . . .
A kad si na to za drveće gusto
Za svojom pratnjom zamaknula i ti —
Bijaše Sljeme nekud sjetno, pusto,
Ko da već zima preko njega hiti.

* * *

Al kad je gora opet listat stala
I šušnjem sviet u svoje krilo zvala —
Ti ležala si podno nje na odru
Uz staklen pogled na visinu modru.
A oko tebe plamsali dupliri
I cvalo prvo pramaljetno cvieće —
Dupliri nekud : ko da im se ne će,
A cvieće : ko da iz njeg smrt već gviri.
Al tad se sve u sjaj i miris spoji,

Talasajuć se mrtvačkim ti logom —
Ko zlatni da su sanci došli tvoji,
Da zadnji put ti jošte šapnu : s Bogom
A taj je šapat pustim lieto dvorom
Ko pjesma ti u jesen čarnom gorom :
Tek što u njemu ne razbirah sjetu —
Ko da je čežnja stigla ti na metu . . .
I ja pristupih plaha k tebi hoda,
Šimširom povrh tvoga vela manuh ;
Al ne znam više — da li sveta voda
Il suza moja s njega na te kanu.

Privid.

U star i trošan buljim list papira,
Da odgonenem slova davno blieda —
Na umorne mi zjene s čista mira
Ko veo kaki rosna magla sjeda . . .

U magli pust se eno kraj pomalja
Bez travke, drva, kolibe i cvieta :
Tek silna po njem bujica se valja
Ko pô da misli poplaviti svieta.
Al, ne vara li vid me, ja bih reko,
U čamcu netko da se tiska prieko —
A kako sve se teže napried vije,
U krilu mora njih da više krije . . .

Sad vidim krepka muža, gdje se trudi,
Da veslom dugim mutne svlada vale ;
A mlada žena eno do nj na grudi
Dva stište liera — dvoje djece male.

Na sriedi sad su ! Čamac im se stao
Ko laka zipka ljuljat sve to jače —
Oh, nije l' sada netko s krme pao ?
A netko poput očajnika plače ?
I vali drski čamac gone brže,
Nadbijajuć se zalit baš ga priete —
Gle, sad ga jedan u dubinu trže,
A drugi biesno preko njega lete . . .

A ja u trošan list papira buljim,
Što udilj još mi tajnu prozret krati —
Za tobom, mrtva sele, ruke duljim :
Ma znao, da te vlažan grob ne vrati !

Ja znadem pjesmu . . .

Ja znadem pjesmu, s koje viek
Orosi mi se oko — —
Bijahu dva plemića tek,
A svaki čitav soko.

Naumili su, narod svoj
Da sami k sreći vode ;
I spremali su tajno boj
Za zlatni sjaj slobode.

Al u to dunu vijor zden
I s tajne odnie velo —
U isti pak se smrklo tren
I okrunjeno čelo . . .

I bjesnula je munja — ne !
Zavitlan mač u biesu ;
Skotrljale se glave dvie,
Da trunu skup u liesu.

Zapanjio se narod mek
I skrušio duboko — —
Ja znadem pjesmu, s koje viek
Orosi mi se oko !

Ispod Medvjed-grada.

Krčmaru ! Na stol vina žarku kap !
Gle, žile su mi ko mrtviku zdene ;
A rad bih, da mi zavri krv ko slap,
I da nadbuči — gorke uspomene.

Tu sjedjah s njim . . . Bijaše suh i blied,
A čašu izli grozničavo u se ;
Ko naglo da je htio razbit led —
Što s blize smrti srca hvato mu se.

Al mjesto leda razbio je muk,
U koji s tuge zaronismo oba ;
S usana bliedih poteko mu zvuk —
Žalostiv ko da trgo se iz groba.

I sasuo je divnih rieči množ
Sa pjesničkijem čistim žarom svetim —
Ah, mnoga bila oštra kao nož,
Namienjen doma dušmanima kletim.

I nisam znao, da je zadnji put,
Što zborim s njim o domu milovanom ;
Ja odoh u sviet . . . on u groba skut —
Bez spomenika — ko u svietu stranom.

Krčmaru ! nemoj žarku nosit kap —
Nek okameni s bola tielo jadno !
U ruke ded mi samo dobar štap —
Da uspnem se na ono groblje hladno.

Ko kip ću stati — gdje mi sjetni drug
O sreći doma dragog mrtav driema —
Nek bližnji udilj bar ne šapće lug :
Da pjesnik jošte spomenika nema !

Kad te gledam . . .

Kad te gledam, kako cvatiš
I po zimi, moje cvieće —
Čini mi se kao da je
Po svem svietu pramaljeće.

S milja drhtnu i ožive
I mrtvih mi slike zdene —
Pa sa svojih stiena sidju
I zgrnu se oko mene.

Tiskaju se sve to bliže,
Nešto guču, šapću, gore . . .
Ne shvatam ih — ali mora
Da o prošloj sreći zbore.

Od slasti mi krv zastruji,
Od čežnje se sav pomladim :
Pa baš ko za onih dana
Zlatne kule opet gradim.

Al kad na to rukom prodjem
Plaho preko čela žarka —
Spazim, da je sve to bila
Samo mašte pusta varka.

U brzom vlaku.

Noć bi i zima. Životu ni znaka :
Poljem sve mrtvo i gajem ;
Trupina samo je brzoga vlaka
Dosadno roptala krajem.

Ja sam u prostoru sjedio tmurnom
Stisnut med ljudima stranim ;
Misli u letu mi vile se žurnom
Tužnim o prošlosti danim . . .

S umora glava mi klonula vrela
Časkom na zaledje meko —
Ali sa sniega sam vidio biela
Nekud daleko — daleko.

Tvrdi sam vidio gradić u ravni,
Do njega vojnički tabor ;
Gradskim za zidjem su velmože slavni
Narodni držali sabor.

Mislim, da sasvim sam razbiro jasno
Ljude i protivne stranke ;
Mogo sam pratit i viećanje glasno,
Kako je teklo bez stanke.

Dvojica velmoža zborila burno
Samoga protivu kralja . . .
Plamen im govor prometno se žurno
Čudan u zveket sabalja.

U čas je tili svud stajala lupa,
Gužva i vapaj pun jada —
Netko je teška dva krvava trupa
Survo niz utvrde grada . . .

S groze se trgoh. Na vrata je gledno
Vlaka vodj obraza kruta,
Sparno u prostorje viknuo ledno :
„Križevci ! . . . Deset minutą !“

Odbija ponoć . . .

Odbija ponoć . . . Zvuci mukli, tromi,
Nad starim trgom prše poput sova ;
Dubinom crkve nešt' se praskom lomi
Ko mrtvi da se dižu iz grobova.
I niču sjene čudne tajno . . . tio . . .
Ne pojmim, otkud tolike se smažu —
Al čini mi se, da sam negdje zrio
Tu sliku, što je ispred mene slažu.

Sred trga trun . . . a na njem sjena jedna
Držćući stenje, teškim negvam speta ;
Do truna druga nekud krvi žedna
Ražarenom ju krunom vjenča kleta.

Sve sjene krugom oči kriju svoje
I s prizora se grozna stištu, tresu —
Tek one, gle, što povisoko stoje,
U jačem jošte ko da gore biesu !

Sad vapaj s truna jeknu smrtni, mukli,
Da bližnje su se gore stresle u dnu —
A onkraj stari grobovi su pukli
I rodili su sjenâ vojsku čudnu . . .

Nad svakom sjenom nešto bliedo svieti
Ko diljci nalik . . . sjekiri il kosi . . .
I ciela vojska preko gore leti
Ko da ju neka tajna bura nosi.
I pada na trg . . . pa se tiska trunu
Ko vapaj da je srodne zove krvi —
Oh, sad će, gledaj, podić strašnu bunu,
Da tlačitelje svoga roda smrvi.

Al izjedared nešto trgom blisnu,
A s visa sjena spustila se blieda —
Na okrunjenu glavu cjelov tisnu
Ko majka, kad se od svog prašta čeda.
I zbor se sjenâ sav razdragan stišo,
Ko da je onaj sa Golgote sišo —
I sve se redom izmedj sebe ljube
I u mrak eto poput magle gube . . .

Tek ja med četir kobna stojim kama,
Što nosila su trun . . . i pučkog kralja . . .
A žile sve mi s čudna breknu plama
Ko po njim da mi njegva krv se valja.

Dvie se ruke u noć dižu . . .

Dvie se ruke u noć dižu . . .
Ne ! . . . dva tornja hrama moćna ;
A na okna mu se kližu,
I u raku svjetla noćna.

Tu do liesa — tuge puna
Stoji žena, lika smjela :
Na glavi joj alem-kruna,
A u oku suza vrela.

„Dok uza me ti si bio,
„Umni sine“ — zbori sada —
„Oko srca mi se vio
„Vienac svježih udilj nada.

„Ali otkad mi se skloni
„U tu hladnu tihu raku,
„Za budućnost strah me goni
„I po svjetlu i po mraku“ . . .

„Smiri mi se !“ — ko s milošte
Ču se topli glas iz liesa —
„Onaj nije umro jošte,
„Što nad tobom svi nebesa“.

„On će blažit tvoje igo,
„Teške boli, što ga prate —
„I taj hram sam k njemu digo
„Ko molitvu vječnu za te“ . . .

I žena se prema liesu
Dublje sagne i zarida —
S plača joj se gorka stresu
Rake vlažne četir zida.

Ne znam, je li dugo trajo
Plač taj svetom polutamom — —
Ko ukopan ja sam stajo
Pred mecene našeg hramom.

Ohladnjeli smo . . .

Ohladnjeli smo nekud sve u miru
Ne spominjuć si više niti ime ;
A ipak još se znamo nać u viru
Ko pahuljice snježne usred zime.

Oh, reci, čemu i ta igra plaha,
Kad studen cielo biće nam obuze?
Zar ne znaš, da će s prvog toplog daha
Od pahuljica snježnih biti suze?

Zadubimo se radje čežnjom žednom
U prošlost : sličnu ljeta žaru danjem —
Prolisto ne bi l' ja ko bus još jednom,
A ti ko zadnja blieda ruža na njem !

Jedared samo . . .

Jedared su zajedno samo
Godišnje dobi pale :
Vani je sjever lamo,
U izbi mi ruže cvale.

Od ruža sam vienac pleo,
Srce mi pući htjelo —
Vienac sam drščuć djeo
Mrtvo na njeno čelo . . .

Od onda tog čuda nema,
Ljeto me trajno bježi —
Život moj pustoš je niema,
Kojom tek snieži i snieži.

Priča.

Noć je strašna. Zima ciča,
Nigdje zviezdâ vidjet zrake —
Mojom dušom struji priča
Strašnija od zime svake.

Narod sav se poput strni
Ustalaso širom polja,
Kud ga pozva na glas crni
Gospodara možna volja.

Na visokom on se trunu
Ustubio nalik gori —
Sad će, čuj, u jeku punu
Narodu da svome zbori :

Stigla mi je crna knjiga
I od pape i od cara,
Teškog da se dopa iga
Groba svetog gruda stara.

S tog ću morat i ja poći
U daleku zemlju svetu,
Onaj grob da vašom moći
Dušmaninu otmem kletu . . .

Morat? — jetkim grmnu riekom
Ponajsjedji velikašâ —
Zašto morat, gdje nam viekom
U pogibli zemlja naša? . . .

Prijatelje ćemo steći —
Kralj je dodo nešto kivan —
Slavi će nam spomen teći
Po svem svietu sjajan, divan . . .

Man' se, kruno, takva zbora ! —
Velikašâ drugi vrne —
Dosta nam je : slavi zora
Ako doma ne utrne . . .

Kralj se smrkno, pa će na to :
Volja vas ! . . . Al ja odlučih ! —
Mi ti dasmo kruni zlato ! —
Narod kao grom zahuči.

I u huku, gledaj, biesnu
Sve se k trunu nekud valja —
I mačeva tisuć bljesnu,
Pa na zemlju sori kralja.

A kralj, jaoh, slušaj, mrući
Cio narod sada kune :
Bio rob u svojoj kući !
Ne imao svoje krune ! . . .

I tudjin je došo krutı,
Svoju dono krunu sobom —
Narodu se oko muti
Kralja svog nad svetim grobom . . .

Časkom sad ga i veliča,
Al bez nada jedne zrake —
Mojom dušom struji priča
Strašnija od zime svake.

Dvije slike.

Ah, često zna mi doć, da gledam
Daleko nekud u prostor i vrieme . . .
Sa slika čudnih, što tu ničù, ne dam
Ni na čas skinut svoje oči nieme —
Al kad tih slika poslie se spomenem,
Ne mogu više da ih odgonenem.

* * *

U čarnom parku, krcati milinja,
Nad drvlje dvori strše u vedrinu
Ko srebrna se oku čine škrinja,
Po kojoj zrake mjesečeve plinu —
Tek šteta, što su uviek mrtvi, niemi,
Ko da ih netko sebi za grob spremi.

Al nisu ! . . . Evo u dvorani tamo,
Gdje svaka stiena ko od zlata blista,
U vojničkim je odorama samo
Uza stol sjelo gosti možda tri sta . . .
I s njihova sad kipi razgovora,
Ko vali kad se bučna ljube mora.

Al izjedared razgovor je susto
Ko mora šum u zaklonjenoj luci ;
Domaćin, gledaj, jošte mlad je usto
S kondirom zlatnim u desnici ruci —
Da onog eno u govoru slavi,
Na čelo stola sjajna što ga stavi :

Po cieloj zemlji stalo nešto vreti,
Aždaja strašna digla moćnu glavu,
Iz trovnih ralja plamen joj zaprieti
Potamnit staru mojih predja slavu . . .
I priesto sam se veće stao tresti —
Kad ti si digo sablju snažnom pesti.

I neman pade . . . kao noć što pada
Sunčane ispred jarke zublje danje,
Pa ajde, gle, da tebi u čast sada
Okriepimo se kapljom iz Šampanje —
A s kapljom evo tebi i kondira
Na spomen tvoje slave i mog mira ! . . .

I mnoštvo čaša urnebesno zveknu
Ko razbit da će dvoranu pretiesnu,
Tek zlatni kondir nekud čudno jeknu
Ko negdje da se smrtno zvonce vesnu —
A ja se trgoh od zveketa, klika . . .
Al ispred mene druga stala slika.

*

U tihoj bašči tiši stoje dvori
Ko školjka, što je na žal more baci ;
U skromnoj izbi bliedo svjetlo gori
Ko jedne da su teke zviezde traci —
I svjetlo titra čudno oko glave
Junaka, što ga srodni puci slave . . .

Al on na logu svom se bolan zguri,
Ko blizu da su zadnji žića sati ;
Na stienu uvrh glave nešto zuri,
Gdje uza sablju visi kondir zlati —
I dok mu suze lica rose suha,
On tiho šapće — tiše još od duha :

Oh, drugo moja, zadnji časi biju,
I meni s tobom rastati se valja !
Još sretan sam, što onu satrh zmiju
I rod iz trovnih njojzi trgoh ralja —
Al ne znam, komu dao bih te sada,
Gdje tielo moje hladni u grob pada.

Ti budi zato čitavome rodu,
Da svako doba čuva te od rdje ;
A skuči li mu možda tko slobodu,
Il' negve čak mu spremat stane tvrdje —
Tad ponajbolji neka te povuče,
I tu aždaju do kraja dotuče . . .

Al kako ti si amo zašo, reci,
Što gled mi lažnim zavaravaš sjajem?
Najbolje bi te bilo dati djeci,
Da sigraju se tobom vode krajem;
Il' bolje jošte povjerit te plamu —
Tko dužnost vrši . . . plate ne treba mu !

I pridigo se . . . Zlat je kondir skino
I o tle tresno njim . . . koliko smože . . .
Ko nikada da nije krio vino
Već otrov samo — ne daj sveti Bože !
A ja se s groze trgoh . . . Oko mene
Ko uviek stale moje četir stiene.

* * *

Ja ne znam je l' to bio san il' java,
Nit znadem više, slično zbilo gdje se,
Al uviek čudno smuti mi se glava,
A srce mi se u grudima strese —
Kad mislim, da bi zbilja biti znala,
Po kojoj noć je zaborava pala.

MRTVIMA I ŽIVIMA.

Hugi Badaliću.

Ah, što si drage zaklopio vjedje,
Prirastô srcu od mladosti druže?
A baš su svietom stale pupat ruže,
Zatravljeno da oko ti ih gledje.

Ja znam, da duši onkraj zemske medje
Milotom stalno veći čari služe —
Al vile nam se po Parnasu tuže,
Da pjesma biva bilje sve to rjedje.

A tko će sada dirat strune zlate
I skladat pjesme, pune sveta plama :
Kad tebe više nema medju nama?

Ti mukom mučiš ! . . . A ja, mrtvi brate,
Za suzom suzu, gle, u vienac slažem —
I beznadno ga na tvoj grob polažem !

Marku Maruliću.

Viek za viekom četir puta minu,
Što si rodu zapjevô s milote
I rasplamsô druge, da se rote :
Gonit pjesmom doma jad i tminu.

Mnogim ime Tvoga jače sinu
Sa pjesama sunčane ljepote —
Al do vieka nitko Ti ne ote :
Da se prvi naš na Parnas vinu.

A Judita Tvoja sve nam draža,
Što joj više priete Holoferni —
Mi smo njena udilj budna straža.

I aždajam mora pasti glava :
Jesmo l' domu svom i Bogu vjerni —
Na tom geslu : Tebi čast i slava !

Nikoli Mašiću.

Proriedilo se davno ono čislo,
U kojem nekoč stajô sam uza te . . .
I često me je oko srca stislo,
Što oni dani ne će da se vrate.

Al duši si mi jošte osto blizu
Po vječnom carstvu svetih idejala —
I što se zbilo u vremenâ nizu :
Nas niti smrti ne razdruži pala !

A danas, gdje po cvieću tvoga kista
Začaran pogled kao leptir bludi,
U duši nešto čudno mi se blista —
Ko sva da prošlost hoće da se bûdi.

I kao sanen sežem već za lirom,
Da strunam odam srca čuvstvo milo :
Nek piev i smieh se razliju svemirom,
Nek budne sve — ko nekoč što je bilo . . .

Al ne ! Ja znam, iz onog da si jata,
Što ne voli ni talambas ni buku —
Dë s toga, da ti panem oko vrata
I niemo stisnem pobratimsku ruku !

Kod sv. Duha.

U spomen Stanku Vrazu.

Svi narodi braća,
svi su božja čeda,
Na njih jedno nebo
i jedan Bog gleda.

Djulabije IV. 17.

Danja zublja trne
iza modrih gora ;
Cielim krajem dršće
predvečernja zora.

Ja o zidu svetom
sanjareći slonim,
I na prošlost davnu
mislim s čuvstvom bônim.

Gdje su, pitam, lipe,
što su ovdje stale
Ko čuvari snažni
ispred crkve male?

Gdje je pjesnik nježni,
što u njinu hladu
Snivo je o divnom
svih naroda skladu?

Pitam; ali zahman,
odgovora nema —
Ko da oko mene
sve već slatko driema.

Samo lišće šušti
sa jablana vita :
Ko da netko čarne
Djulabije čita.

Na Sofijinom putu.

U spomen Ivanu Mažuraniću.

Kadgod ovim stupam putem
Čitajući „harač" zlati —
Uviek mi je : kao da me
Njegva draga sjena prati.

Ja je gledam, kako svak čas
Umnom glavom bolno klima :
Kao da se ljuto žali,
Što još domom raje ima.

I lagacko s puta klizne
Pa se strmom baščom penje ;
Ne znam, da li suze roni
Il duboko samo stenje.

Ali vidim, gdje se cvieće
Svud do zemlje klanja crne,
Lišće drvljem gdje treperi,
S udivljenja ko da trne.

A ja zlatnu sklapam knjigu
I razdragan dalje šećem —
Milo mi je, što se slažem
I sa lišćem i sa cviećem.

Kćerci Vesni.

Kad prvi negdje nikne cviet u dócu
I prva gorom napupi se hvoja :
Zar ne, da i ti dodješ, Vesno moja,
Rastuženomu na domjenak ocu?

Po mirisu te onog znadem cvieća,
Što oko glatka savih ti ga čela —
Kad sudba mi te dala i otela
U osvitnome trenu pramaljeća.

U duši časkom dašto sumnja bljesne,
Da iz svog bi se itko praha dizo . . .
Al tko bi svietom ovo cvieće nizo
I stvaro proljet — ako nema Vesne?

I zato te u svakom gledam cvietu,
U topla sunca naslućujem traku —
A mjesto tebe u duboku raku
Polažem svoju izmučenu sjetu !

Kćerci Mignoni.

26. svibnja 1904.

Tvog vjenčanja je došo dan
Na čarnog sunca tisim kolim,
I moj će sobom poniet san,
Što s prošlosti me vezo bolim.

I zato — srce srca mog —
Mignono, moje zlatno diete,
Oprosti, što mi s časa tog
Niz lice brojne suze lete.

Nek lete ! . . . Sve su Božji dar,
Kroz svaku mio lik ti ljubim . . .
I stostruko te imam bar —
Kad mora da te jednom gubim.

Ti drugi ćeš si sazdat dom
I grijati ga svojom krvi —
Al onaj, je l', u srcu mom
Za uviek će ti ostat prvi?

I ti ćeš doć ko angjo biel,
Bar kad mi bude tonut šajci —
Da sklopiš meni oči, je l',
Ko ja što sklopih tvojoj majci?

Al ne, ne ! Tvoje sreće sjaj
Nek još mi koji časak blista :
Ja rad sam vidjet onaj raj,
Što svom ga vojnu spremaš čista.

A sada podji ! Tvoj te drug
Nestrpljiv evo veće čeka —
Ta njegva si za život dug,
A moja ostat ćeš do vieka !

8. travnja 1905.

(Sa Strossmayerova šetališta.)

Sad svršeno je . . . Prvi crni stieg
  Naviešta, da si stigao na metu —
  A nad nama se oblaci već pletu
I sve nas hoće, da pokopa snieg.

Satrven sav se na tvoj vinuh brieg
  I gledam u dalj . . . gušim gorku sjetu ;
  A pahuljice snježne u svom letu
Nadbrzat misle sviju suza bieg.

Al tamo vidim tvoje tvrdje dvije,
  Gdje k nebu tmurnom dižu gordo čelo
    I s pouzdanjem šapću kroz tu slotu :

„O, ne klon', rode ! Još pogibli nije,
  „Dok čvrste ljubiš osnove nam vrelo —
    „Pa moro kadgod proć i kroz Golgotu !"

Jovanu Hraniloviću.

Pedèset već je ljeta, pjevi-druže,
Što sudba te je slatkom domu dala :
Da budeš branič onih ideala,
Sve manje što im podli ljudi služe.

I to si bio . . . Ali diljem tala
Ni cigle samo da bi sreo ruže . . .
I danas još te crne brige kruže —
Ko pravda da je na dno mora pala.

Al' znam, da ne ćeš klonut — ma se smrko
Nad glavom tvojom buran svod još više,
Još više ma te žića steglo breme.

Na kastalskom si vrelu snagu srko,
A na Parnasu već se lovor njiše —
Za vječnost da ti umno vjenča tjeme !

Ja znam . . .

Posvećeno gdji. Idi pl. Kiepach.

Ja znam da tvoje sunašce se zguri
Pod tužnu vrbu, ukraj grobna puta,
I sad da stojiš u života buri —
Ko od svog debla grana otkinuta.

Al znadem i to : da kad tamo zadješ
I staneš redit tihotne mu dvore —
U svakom cvietku ipak njega nadješ
I s njime slatke vodiš razgovore . . .

Pa ako život — tuge pun — i ne će
Po srca tvoga želji baš da bjega —
Dok god ćeš gajit ono grobno cvieće,
Oh, vjeruj, da ćeš imati i njega !

Dru. Antunu Baueru.

Pedeset već je ljeta, što treperi
Po trnovom ti putu sunce vrelo,
Da vidiš stupat ustrajno i smjelo
Za uzorima sazdanim na vjeri.

I kud si stupo — bile uma dveri
Il' srca trag — svud sjalo ti je djelo . . .
A sad ti žića nastojanje cielo —
Baš s ponajboljim može da se mjeri.

Al' dok bi drugi posto bio mazom,
U slavu kojoj vile bi se ruže —
Ti neovjenčan stupaš svojom stazom.

Pa stupaj samo ! Tebe, vjerni druže,
Na koncu ipak čarni čeka vienac —
Što s v i m ga s v o j i m spremi N a z a r e n a c !

*

Bijahu crni dani . . .

Posvećeno dru. Antunu Baueru.

Bijahu crni dani, kad te ono
Po prvi puta u životu sretoh . . .
Sve hramovlje mi porušeno sveto,
A s njega smrtno tek se čulo zvono —
I u tom času ti pristupi k meni,
Da očaj mi i pamet ne zaplieni.

Od onda vjerni ostadosmo druzi
Ko neba dugom okovani oba ;
I moro poć do svježeg ja do groba,
Il' naklonit se možda sreće suzi —
Ti viek si došo, jel'de, da me pratiš
I bol i slast mi jednako pozlatiš.

Al' ni ja tebe nisam smetno s oka :
Ni kad si za dom oštro lamo koplje,
Ni kad si umlja zlatno vezo snoplje,
Ni kad si gonjen čuvstva od duboka
Po sukromnome samo stupo putu,
Da bilo čiju bol ublažiš ljutu . . .

I tako su nam evo tekli dani
U bratskoj pažnji četvrt skoro vieka ;
I što nas dalje žića nosi rieka,
To više tvrdom vjerom smo protkani :
Oživjet prije da će listak žuti,
No sklad srdaca naših se pomuti.

Tek danas, kad sam zgodâ čislo dugo
Po duši svojoj prebirati stao —
Ko s prikora sam časkom zadrhtao
I samom sebi gorko se narugo :
Što ja, koj viek sam pjesmom se zagrievo,
Da tebi nisam baš ni jedne spjevo.

Al' pitam: čemu ? Pjesma viek je plaha
I gine nalik oblačiću dimnu ;
A mi smo vječnog prijateljstva himnu
Do skranjeg ž i v j e t naumili daha —
Zar ne bi pjesma — ma i kako žarka —
Te vječitosti bila samo varka ?

Ti zato mi se radje vini eto
Na ove moje uzbibane grudi
I slušaj buru : u njim što probudi
To rodjaja ti slavlje pedeseto —
Pa onda kaži : da l' ti treba pjesma,
Kad tvoja mi je svih pjesama česma !

DRUŠTVENE I POLITIČKE.

Ah, što me mučiš? . . .

Ah, što me mučiš ? . . . Ja i u noć slonim
Nad knjigom tvojih teških patnja svih . . .
Ti znaš, da s bola mnogu suzu sronim
U svaki tvojoj slavi gradjen stih.

Ja nisam kriv : što mene-tekel-pjesme
Ne bûde svietom više niti stid ;
Ja nisam kriv : što poput gorske česme
Razbijaju se sve o tvrdu hrid.

Pa što me mučiš ? . . . Tvoje sam si jade
O grudi smoto kao oklop čvrst —
Ja mogu za te i na barikade,
Al reci, hoću l' skinut s tebe krst ?

Aux miserables.

Zagrakto vrana silan broj
Pod bičem tudjeg miga ;
Ja imam za se narod svoj —
Pa šta me dalje briga !

Moj priezir cieloj družbi toj,
Što otrov na me riga !
Ta ne pjeva se vranjî poj
Bez Kajnovoga žiga !

I za to ne ću ni u boj
S tim slugam tudjeg iga ;
Ja imam za se narod svoj —
Pa šta me dalje briga !

Mladomu vrtaru.

Što si, druže, išo lipu sadit,
Kad je danas paprika u modi ?
Tvoj gospodar moro se razjadit,
Pa ti grmnut : Dalje, dalje brodi !

Al nek duša ne bude ti sjetna
S tih putova sliepe pravde krivih ;
Paprika je biljka jednoljetna,
Naša lipa — stoljeća preživi . . .

Pa ni tvoja ne će se usušit
Ni bez tebe — dok je nebo gori —
Hladom svud će papriku udušit,
Kud se naša divna pjesma ori . . .

I gulaš se ne će riekom liti :
Za izdajstvo plaća sada kleta —
A tvoje će ime rodu biti :
Što je med sa lipinoga cvieta !

Oblacima.

Kuda ćete, moji mrki druzi,
U nestalnoj drska vihra šajci ?
Mojoj nekud pristajete tuzi
Kao braća sestri si po majci.
Sustanite za čas na raspuću,
Da vam želju ispoviedim vruću !

S doma svoga nosim suze vrele
Već odavna u dnu duše tije ;
Ali kadgod trebo bih i striele,
Kakve tamno vaše srce krije.
Ne krzmajte ! . . . kad ste već u viru —
Ta i striele rdjaju u miru !

Sorite ih ! . . . Ah, vi znate, na što,
Kad ste djeca sveznaloga neba ;
Sorite ih ! . . . Ah, vi znate, zašto,
Kad vas Višnji u svom gnjevu treba.
Ta i moja tuga tek je slika —
Plamna gnjeva vječnog gromovnika.

Ako li vam njegva možda volja
Svetu pravdu jošte vršit brani —
Onda barem nakvasite polja,
Kojih strn mi ubog narod hrani !
U mom pak će srcu suze vrele
Dalje ključat — dok ne planu striele.

Uskrsnuo je Krist . . .

Uskrsnuo je Krist ; a s božjeg hrama
U šir se glasa zvonce crna sluta —
I skromno selo biesna strava guta :
Što ponajboljem baš se kopa jama . .

Pod trošnim krovom žena ruke lama
I suze roneć dršće poput pruta ;
Mališi joj se gladni drže skuta —
Al njoj je s bola : kao da je sama.

U polju rdja plug, a do njeg brana
Ko s tuge, što im trune na dnu liesa
I goso mlad i jednom domu hrana . . .

I tako sve sa zvonom sveta zvuka
Svoj zadnji upit šalje spram nebesa :
Oh, Bože, kad ćeš tog se sjetit puka ? !

U bieli sviet . . .

U bieli sviet sam sitnu pjesmu turno,
Odà sna da mi narod moj probudi —
Al susreli je bezdušni su ljudi . . .
I teškim negvam okovali žurno.

A sad me kune : što u doba burno
Iz toplih sam je izagnao grudi ;
Slobode dan u uzam da ne rudi
Uz tamničara gnjevnih čelo tmurno !

S junaštva njina dašto da se jedim
I pitam : što za pjesmu su im dali,
Da barem znam — što kao pjesnik vriedim ?

Al ne ne ! To ih pitam tek u šali —
A ja ću da je sitne pjesme presti,
Dok narod mi se drieman ne osviesti !

Pa da si mrtav? . . .

Tko veli, da si mrtav ? Ti dupliri
Iz živa plamte srca svih Hrvata . . .
Ko spomen svet — na vodju svetog rata,
Il konac pjesmi — narodnoj na liri.

U plamen s tog i sav ti narod gviri
I tvrdu vjeru uz duplire hvata :
Da dotle čuvar gesla ti je zlata —
Za domom dok mu dušman ralje širi.

A kad se časkom burno ustalasa
Ko more, što ga vijor draškat stane,
I diže vale orijaškog stasa . . .

Ah, onda prošle proživljava dane,
Pod gromom ko da tvoga stoji glasa —
Pa da si mrtav ? Nikad, vječni bane !

Exsurgat aliquis . . .

Sva zemlja cvate . . . S proljetnoga milja
U grudma srce hoće da mi skače —
Al pjesma, što je poslah bez okrilja
U b i e l i s v i e t, baš gorko negdje plače.
I plač mi vjetar nosi s one strane,
Sloboda gdje se guši već u klici . . .
Al sve badava : ûza, bod i tane —
Iz pjesme jednom nić će osvetnici !

Sva zemlja cvate . . . Riet ne mogu samo,
U kakim bojam ovi ničù cvieti —
Ja vidim krv tek ljudsku tu i tamo,
Sve drugo vidjet krate — bajuneti.
Za bajunetim' zli se dusi bane
I snuju h a r a č u modernoj slici . . .
Al sve badava : ûza, bod i tane —
Iz krvi jednom nić će osvetnici !

Ural.

A što je Ural — od starosti dreman —
Nut glavom trgno, pa na istok gleda ?
Iz mora eno gmizi žuta neman
I hoće, da mu sva podavi čeda.

Od vatre, što je vjerolomno riga,
I njemu bojno zasja obraz stari,
A svjetlo leti carstvom kao knjiga
I zovne : Nek se kupe svud križari !

Na poziv svet i mrtvo ko da čuje :
Do čete, gledaj, niče iz tli četa —
Uralu sve već do podnožja struje
Ko silne vode na početku svieta . . .

S tog ni ne pita : Tko će koga skršit,
Kad oružja se ukrštaju teška ? —
On znade, kako strašan boj će svršit,
I sklapa oči — pa se kroz san smješka.

Crni glasi lete . . .

Crni glasi lete
Preko svieta biela :
Nešto mrmlju, priete
Kao grom i striela.

Valjaju se rulje
Po širokoj cesti . . .
Mrko u tle bulje,
Teške grče pesti.

Strah me, da će jednom
Zgrozit se nebesa :
Što u času biednom
Može zloduh mesa.

Ali zato jadat,
Misao je kriva —
Mržnju može svladat
Samo ljubav živa !

Hrvatskoj.

Ja znam, da nije danas više moda
Pred tobom sagnut ponosno si čelo,
I skidat pjesmom zlato s nebna svoda,
Ovijat njim ti mučeničko tielo . . .

Al ja sam, prosti, nešto glave svoje,
I ne ću kanit navika se starih :
Ja pjevam noću, kad se zviezde roje,
I danju, kada svietom sunce jari.

Pa komu sve te da namienim pjesni,
No tebi, kojoj crn se otpad sprema :
Med djecom tvojom već ti borba biesni
Za tudje — ko da tvoga više nema . . .

Al bila pri tom kakve godier sreće,
Pjevača tvoga ništa ne okrene —
Ja volim tvoje ruho i od vreće
No tudje : bilo baš od svile ciene.

I zato će te dalje ko i prije
Sve pjesme moje, majčice, da slave —
Ja znam, da danas to već moda nije,
Al ja sam, prosti, nešto svoje glave !

Svoje carstvo imam . . .

Svoje carstvo imam i konjića svoga,
Al nijedno nije baš od svieta toga.
Dugo već se trudim, to da carstvo prodjem
I s konjićem svojim na kraj da mu dodjem.
Al što dalje konjić krilat sa mnom leta ·
Sve se dalje čini mome carstvu meta.

Tako minem žurno polja, šume, gore,
Vinem se na zviezde, zaronim u more,
Prodjem sela, grade, pa nuz put zavirim
I u mnogo srce : svoje da primirim.
A kad sa konjićem stanem uza česmu —
Vele ljudi, da sam izpjevao pjesmu.

Na svom putu znadem sresti i Megere,
Koje glasnom brukom na me se iscere :
Zahman ovo kljuse goniš poput vjetra,
Nikad ne ćeš dostić Pavla niti Petra !
Al ja za tu bruku ništa baš ne marim,
Već se dalje vijem svog za carstva čarim.

Samo kadgod čudna zna me obić sjeta,
Kao da je s mojih poodmaklih ljeta —
I onda se meni redovito čini,
Kao da me netko pita u brzini :
Ne vidiš li rumen večernju gdje cvati ?
Kud se jošte ganjaš? Gdje ćeš jednom stati?

Stat ću, znate, ondje medju riekam dvjema,
Gdje mi stara majka zadnji ležaj sprema.
Njoj ću sve ispričat doživljaje svoje
I darovat srce — raspuklo na dvoje.
A ja znadem, da će ova divna mati,
Kad završim, reći : Bog ti, sinko, plati !

Na cio mrče sviet . . .

Na cio mrče sviet — ko divno cvieće
I porad njih da zemlju svu ne posu ;
Ni oka eto k nebu dignut ne će,
Da vjedja gorku ne pozlati rosu.

Od znam im jad . . . I toplo ćutim s njima,
Ko ista da nas majka na sviet rodi —
Al ipak čudna proleti me zima,
Kad gledam, kud im crna ladja brodi . . .

Da mogu, sve bih namako im časti,
Pod nogom i kam umekšo im kruti —
Al hman ! . . . kad onaj tek ih može spasti,
Na vječne zviezde tko im pogled sputi.

IZ RAZLIČITIH PRETINACA.

Noć je sparna . . .

Noć je sparna . . . Od umora
Ne giba se niti grmlje ;
Tu i tamo munja bljesne
I u mirni mrak zamrmlje.

Kadgod jošte s groblja stara
Čudan lahor gradom dane
I na okno otvoreno
U izbu mi plaho bane.

A meni je — ko da za mnom
Neko s čežnje ruke pruža . . .
Noć je sparna . . . Vazduh miri
S povenulih davno ruža.

Topli vjetar svietom duje . . .

Topli vjetar svietom duje
I čudesa tvori —
Prolisto je preko noći
Stari dub u gori.

Livada si travom svilnom
Stidne pokri grudi ;
Tu i tamo već se nježno
Poljsko cvieće budi.

Od čeznuća ševa trepti
Nebu ispod triema ;
Potok hrli kao da se
Nekud dalko sprema.

Ah, i ja bih u sviet kreno
Po nagonu ludom —
Da mi nije duša srasla
S domovinskom grudom.

Pred borom . . .

Kao sunce dana ljetna
Sjaš mi izbom zlata pun ;
Oko tebe djeca sretna
Ko uz božji poju trun.

Dugo sam te i ja, bore,
Volio no čitav sviet ;
Bio si mi plamom zore
Obasjani rajski cviet.

Al po moru mog života
Biesnio je vihor ljut —
Pak mi mnogu sreću smota
U bešćuća ledni skut.

Zato sada u te buljim,
Kao da me hvata driem ;
Prema tebi ruke duljim
Poput kamen-kipa niem.

Al se nadam — kad mi jednom
Mjesto bora budneš lies,
Da će na mom čelu lednom
Nadom sjati tvoj mi kries.

Noć na Sljemenu.

Ispod mene šuma driema,
Iznad mene zviezde sjaju ;
A ja s vite piramide —
Gledam prema zavičaju.

Al mi oko zalud traži
Selce — draže svega svieta—
Bilo, što ga suza muti,
Bilo, što mu magla smeta.

Iza magle nešto samo
Časkom bljeska, časkom gruha . . .
Onda pak se sve umiri
U dnu kraja siva, gluha.

A meni je — ko da gledam
Siedu majku, gdje me kudi —
Što sam joj se bez povratka
Otkinuo s toplih grudi !

Na dušni dan.

Ne pitajte me, zašt' ne spremam žrtve,
Na grobovima tuge ne razgalim —
Ja u svom srcu nosim svoje mrtve,
I tu im ljubvi spomen-oganj palim !

Ah, dana nema, gdje ih ne obredam
Ko čisla zrnje pobožnička ruka ;
Taj domjenak si nikim mutit ne dam —
Ma stigla me i svieta zato bruka.

Još mnogo imam, da iskažem svakom
O taštim nadam zemskoga života ;
A sve bi s crnom rad izmirit rakom —
Dok na dno joj i mene kob ne smota.

I tako život odmiče mi sjetan
Ko za sna zimske noći duga tmuša ;
Al zato pod kraj moć ću kliknut sretan:
Da svaki dan mi bio danom duša.

Ne pitajte me, zašt' ne spremam žrtve,
Na grobovima tuge ne razgalim —
Ja u svom srcu svoje nosim mrtve,
I tu im ljubvi spomen-oganj palim!

Ja sam često . . .

Ja sam često grobovima
Morô gledat u dubinu . . .
Pa me zato već odavna
I sa smrti zebnja minu.

Mene diljem tog života
Ideali moji griju —
Ako sunca svedj i nema :
Zviezde meni stalno siju.

Al kad pitam : na kome će
Ideali ostat jednom —
Tad mi neka tajna groza
Stisne srce šakom lednom.

Iskapio sam . . .

Iskapio sam boli pehar cio,
Što sudba mi ga k usnicam priniela . . .
I Tantal s njih bi stalno svisno bio —
Al moga niti ne pognuše tiela.

Tek jedna mi se zadubla duboko
U toplo srce kao hladna zmija :
I goni često suzu mi na oko,
A koljeno mi na molitvu svija.

Al kad se malo u svom biesu smiri,
Da poslije jače dušom mi zahuči :
Tad srce mi se s nekog milja širi —
Ko da me s tebe, otadžbino, muči.

U dubinam onim . . .

U dubinam onim duše moje,
Gdje sahranih sve mrtvace svoje —
Sablasni se trajno viju mraci
Ko po hrama veljeg tihoj raci.

Samo na dan pokojničkih duša
Sasvim s tija gine grozna tmuša —
Po dubinam svim se svjetlo širi
I u silan plamen se raspiri.

Al kad na to okom suze sinu
Pa se mlazom sore u dubinu —
Utrne i plam i svjetlo milo
Ko da nikad nije ih ni bilo.

Kobna sanja.

Ja ne znam, zašto — ali često sanjam :
Iz mora s veljim blagom da izranjam ;
Al kada već se mašim površine —
Sve blago klizne opet u dubine.
Drščući s muke redovno se budim
I kobnoj sanji kao čudom čudim ;
A kad se na to pitam : što li znači —
Od suza mi se pogled sav zamrači.

Snenim svietom.

Snenim svietom mjesečina
Plinula je blieda;
Ja do okna stajah pusta
I u nojcu gledah . . .

Nebo, zemlja, drvlje kitno
I tišina ista —
Sve je bilo: kao slika
Böcklinova kista.

Iz daljine samo čudan
Dopiro je šapat ;
Čini mi se, da sam čuo
Još i suze kapat.

I meni se oko srca
Teška svila sjeta —
Kao da me moji zovu
S onu stranu svieta !

Na Krapinici.

Da si zdravo, zavičajna vodo,
Poslie dugih ljeta zdravo da si !
Kuda god sam čarnim svietom hodo,
Za tobom se želja ne ugasi.

Uz Sprevu se i uz Sajnu šetah,
Na Dunavu i na Temzi bijah —
Al mi vode svega nisu svieta,
Što si ti mi, Krapinice tija.

Ti jedina poput Acherona
Sav elizij mladosti mi pašeš ;
Za mnom kroz san vapiš glasom zvona
I vrbljem mi kao rukom mašeš.

Sada stojim i u zvonke vale
Začudjeno gledam kao diete :
Vidim čamac . . . druga . . . slatke šale —
Prošli dani ispred mene lete.

Gdje je Charon? Ja bih htio preko
U djetinjstvo opet . . . Nada tašta !
Tvoji vali šapću sjetno, meko :
Tamo vodi pusta samo mašta !

Ti me zahman putiš . . .

Ti me zahman putiš, mladi druže,
Da uz liru druge pripnem strune,
Hoću l' slavi da mi cvatu ruže,
Svjetina me s dosade ne kune.

Ja ne pjevam truloj sadanjosti,
Gdje se sve za pustom slavom goni –
Onih davno strunule su kosti,
Kojim moja sjetna pjesma zvoni.

Zato nisam dašto pjesnik mode,
Ali niti strasti, grieha, kala —
Ja sam pjesnik roda mog slobode,
Kakova je u davnini cvala.

Ja sam pjesnik onih čarnih dneva,
Gdje se svatko jednom klanjo boštvu ;
Duša mi se ne će da zagrieva
Za kumire, koji gode mnoštvu.

Otkad pjevam s toga isto mi je,
Bude l' križ mi ili vienac plata —
U mom srcu samo želja klije :
Da vremena pjesmom vratim zlata.

Ne znam, zašto?

Premda sve mi zemlje širom
Trajno zlatiš, vrela mašto,
Na njoj ipak sam siromah:
Jer me miso prati smirom,
Da sam prognan iz svog doma —
Ne znam zašto.

Samo noću, kad me sklone
Ovo zemsko biće tašto
Zret u neba svod pozlaćen :
Ćutim na dnu duše bone,
Da sam opet domu vraćen —
Ne znam zašto.

Nikad nisam imo . . .

Nikad nisam imo doma očinskoga,
Nit sam kada mogo sebi sazdat svoj ;
Tako se potucam diljem svieta toga —
Svog sa čela brišem proletarca znoj.

Samo noću, kada nebom munja šine
I rascjepi časkom svod u gnjevu svom —
Čini mi se nekud : da kroz pukotine
Vidim sjati skupa svoj i očev dom.

Ja ne pitam . . .

Ja ne pitam : hoće l' biti
Sunčan dan il noćna tmuša,
Kada će se od tog svieta
Moja jednom dielit duša.

I orkanu slobodno je
U tom času dignuti se,
Pa pogasit luči sjajne,
Što po neba svodu vise.

Ja imadem krila jaka,
Vječno svjetlo — vjeru svetu —
Pa ću nać i usred mraka
Željkovanu udilj metu.

Kad dremnom zemljom . . .

Kad dremnom zemljom sav se život smiri
I samo zviezde s noćna sjaju skuta,
Od čežnje mi se duša usplahiri —
I vaselenom tiho zaprhuta . . .

Ja ne znam, tko je nespokojnu vodi
Po stranputicam neizmjerja siva ;
Al znam, da prema onim zviezdam brodi,
Za kojima se njena vječnost skriva.

Duge dane, noći . . .

Duge dane, noći — dulje godinice
Med učene knjige skrivao sam lice.
I što više čitah i što ronjah dublje,
Po mom putu više trnule su zublje.
Danas, gdje me briga puna tišti čela —
Stupam kao sliepac preko svieta biela.

Samo kada misli od duboke sjete
U djetinjstvo rano na čas se zalete,
Pa se majke sjetim, gdje u času slatkom
Svu mi poda mudrost sa molitvom kratkom —
Budne izjedared svjetlo oko mene :
I odavna mutne progledaju zene . . .

Blažen čase ! kliknem ko od rajskog sluta,
Ti me dalje vodi sve do na kraj puta :
Gdje se zemskog umlja zatvoraju knjige,
Gdje iz srca ljudskog sve ispanu brige —
Tu će nakon duga tog života tmuše
Vječno svjetlo stalno sjati ispred duše !

Kada zviezde sviću . . .

Kada zviezde na nebeskim vratim
Sviću redom,
Ja do okna stojim, pa ih pratim
Živim gledom.

Njino svjetlo srčem, dok ga nije
Duša puna ;
Pa sam sretan — ko da tjeme krije
Carska kruna.

Pri tom grudi mi za mnoštvo rana
Dalje znaju —
Al mi zato i za crnih dana
Zviezde sjaju

Bogu.

Ja znadem, da često te mučim,
Svjetova svih jedini gazdo,
Kad hoću, da sve baš dokučim,
Što riečju si gromornom sazdo.
I znadem, da vriedjam te, oče,
Života putanji na bonoj
Kad misli se kutrive sroče
U duši mi sumnjama sklonoj.

Al kada na krilima pjesme
Nad zviezde se uzdignem bajne,
I stanem do vječite česme
Čudesa ti ljubavi trajne ;
Tad opet ko diete se skrušim,
I sumnjama otmem se krivim,
U ruke si lice zabušim —
I tebi se molim i divim.

DRUGI DIO.

BALADE I ROMANCE, POVJESTICE I LEGENDE

Lipa i jablan.

Onkraj Drave stoji lipa
Ispred tihe crkve biele :
Prema jugu cvietke sipa —
Ako niesu suze vrele.

Ovkraj Drave jablan viti
Na lipu se bolno smješka ;
Deblo težak križ mu kiti —
Ako nije sudba teška.

Danju niti giblju grane,
Niti listom bujnim kreću —
Valjda što ih gladne vrane
Naokolo svud oblieću . . .

Al kad stane rosa kapat,
Nebom zviezdâ roj zasvieti —
Onda neki čudni šapat
S jedne strane drugoj leti.

Lipa šušti : „Davno sam ti
S toplih grudi otkinuta ;
Al mi duša jošte pamti —
Da smo s iste majke skuta . .

Reci, kad ćeš doći po me,
Da mi za sve jade doznaš ?
Dušmani mi grane lome —
Da me samo ne raspoznaš."

Jablan vraća : „Sliku tvoju
Viek u svome srcu nosim :
Dnevnom je u nepokoju
Svojom toplom suzom rosim.

Al ne mogu doći po te,
Dragom da te krilu vratim ;
Jer se jošte vrh Golgote —
A pod teškim križem patim . .

Tako jablan ciele noći
Tiho s lipom razgovara —
Bog zna, da l' ih u samoći
Sluša barem majka stara ?

Mrak je . . .

Mrak je. Od zlokobna sluta
Parkom trepere sve hvoje —
Dvorovi spahije kruta
Groznom u plamenu stoje . . .

Kmetovi vuku po travi
Nečije krvavo tielo —
Noć se od užasa zavi
Jače u zvjezdano velo.

Lani i ljetos.

Lani vidjeh iza košnje
Djevojčicu lica blieda,
Gdje no lipi ispod krošnje
Gorko s teška plače jeda :
„Oh, zašto mu luda mlada
„Povjerovah, da me ljubi —
„A on slatkim zborom sada
„Svome srcu drugu snubi ? . .

Ljetos usred polja pusta
Stoji lipa sama, tija,
Oko nje se trava gusta
Ko od teške boli nija :
„Zar se nitko ne će krenut
„Da pokosi već i mene —
„No ću poput srca svenut
„Djevojčice prevarene ? . . .

Ribar.

Noć je burna . . . Onkraj Drave
Sve po ljudskoj krvi vonja ;
Mrkim skutom noćne strave
Razliega se topot konja.

Uz obalu tvrdo snije
Osamljeni dom ribara ;
Al na okno ko da bije
Nešto svjetla, nešto žara.

Tu na logu snom se sladi
Čarna žena, sitno diete ;
A u stocu ribar mladi
Brižno svoju mrežu plete.

Mrežu plete . . . pa na drage
Časkom blažen pogledava ;
A na usnam sjete blage
Piev mu tiho podrhtava :

„Bieliš mi se, moja mrežo,
„Nalik snenoj mjesečini —
„Da te nemam, već bih ležo
„Davno groba u tišini.

„Al da porod moj mi cvjeta,
„Dostaju i tvoji dari ;
„Za druge pak slasti svieta
„Nit on pita niti mari.

„Više bih te, mrežo, dašto,
„Obožavo ja, siroma' —
„Da se sjetiš barem kašto
„I dušmana moga doma. . .

„Da pohvataš sve ih redom
„I potopiš na dnu Drave :
„Ne bi li me žića ledom
„Ogrijalo sunce slave.

„Al i tako draga si mi
„Kao zviezdam svod protkani ;
„Zato moju hvalu primi,
„Dok života teku dani !"

Piev utihnu . . . Al sve bliže
Topot konja sad se vije ;
Ribar s čuda glavu diže,
Oči tare — ko da snije.

Izjedared sav se strese —
Na vrata mu netko lupa . . .
Mrežu spusti . . . luč iznese . . .
Ustubi se poput stupa.

Pred njim čudni stoje gosti :
Zbita stasa — oči krive —
Izbočene lica kosti —
Ko aveti noćne, sive.

„Što tražite" — plaho lane —
„Po toj noći, po toj buri" ?
„Nemoj pitat" — vodja plane —
„Vidiš, nama da se žuri !

„Od Karpata pa do Drave
„Skučili smo zemlju cielu ;
„Al nam nije dosta slave
„Za tu našu šaku smjelu.

„Spremi za to ladju svoju,
„Pa nas vozi tamo preko —
„Ne bi l' se u biesnom boju
„Jošte koji lovor steko !"

„Gospodaru !" — ribar vraća —
„Kako da te u tom služim ?
„Tamo su mi krvna braća —
„Ime zaviek da obružim ?"

„Pseto" ! — vodjin rik zaori —
„Ti vozarom ne' š nam biti ?
„Onda neka dom ti gori,
„Umre žena, diete i ti !"

„Moje štedi !" — ribar moli —
„Želje vaše nek se pune . . . "
A dušom mu pored boli
U to strašna miso mune . . .

I pristupi logu dragom,
Ljubne ženu, sitno čedo —
Zašto mu se — bogzna vlagom —
Orosilo lice bliedo ?

Zašt' se nato s družbom vio
Niz obalu sklisku, strmu ?
Zašt' je s njom u ladju sio,
Grčevito stisno krmu ?

Ljuljala se se ladja tiesna
Medju šumnim valovima ;
Grozila se družba biesna
Svom vozaru mukam svima.

Ali on, ko gluh za sve to,
Puti ladju svedj u miru . . .
Časak jošte — pak je eto
Ponajdubljem baš u viru . . .

„Dome, z bogom !" — iznenada
Klikne kao u čas sveti —
„Ako s mene tko zajada,
S tebe ipak slast je mrieti !"

I ladja se virom stala
Žurno vrtjet poput slamke —
Sad je eno na vrh vala,
Sad u ždrielu grozne zamke.

Ne vara li vijor moćni,
Negdje jauk stoji vraži . . .
Ne vara li sumrak noćni,
Oko zalud ladju traži . . . .

Drava tihne . . . ko da hoće
Na sladak se pokoj dati —
Tek iz vira glas grgoće :
„Moja mrežo, Bog ti plati !"

Dieva i momak.

Po ogradi dieva šeta
  Zamišljena, nujna,
U ruci joj ruža cvjeta
  Kao krvca rujna.

Za ogradom momak stoji,
  Pa je plaho gleda . . .
Sve se čini, da se boji
  Njezinoga jeda.

Sada dievi oko bljesnu
  Ko od tajna biesa —
Ružom kruto o tle tresnu,
  Noškom je poplesa.

Momak bliedi, dršće, klone
  Na ogradu muče —
Baš ko ispod sitne none
  Srce da mu puče.

Braslav i Gojko.

I.

(God. 907.)

Pod kopitom zemlja tutnji,
Smrtan krik se zrakom lije:
Srce dršće — ko u slutnji,
Da se negdje bojak bije.

Kralj je Arpad svojom hordom
Poput vihra prešo Dravu —
Pobjedničkom ne bi l' ćordom
I slovinsku smrsko glavu.

Al ga tu na bielom hatu
S četom Braslav kneže čeko —
Pa je još i Gojku bratu
Na bojište doći reko.

Hrupi horda . . . srne četa . . .
Sve se vrti već u viru —
Kao da se do dva svieta
Sukobila u svemiru!

Čuješ, kako koplja zuje,
Buzdohani muklo zveče?
Vidiš, kako poput struje
Medju mrtvim krvca teče?

Al dušmani gdje se kivni
U najvećem gnjevu sreli —
Ondje, gledaj ! Braslav divni
Sa Arpadom mejdan dieli.

Nekoč šaka stiskala mu
Arpadovu — protiv svoga . . .
Sad u bojnom sluti plamu,
Da počini grieh kod Boga.

Zato vitla mačem gusto,
Šutka savjest : korit spremnu —
Ali što je netom susto,
Kao da mu ruka driemnu ?

Nije l' Arpad eno žudno
Buzdohanom na nj zamano ?
Nije li se Braslav čudno
Zanjihao . . . smoto . . . pano ?

Sada mu se, gledaj, bielac
Okrvavljen prope gori —
Sada ga iz horde strielac,
Aoh, zaviek na tla sori !

Svak od čete eno trne
Koje s bola, koje s jada ;
Po razboju okom svrne,
Ko da nekog nać bi rada . . .

I misao grozna prodje
Poput munje po svoj četi :
Da se može i bez vodje
I pobiedit i umrieti !

I zaori gromka buka :
„Napried ! bodi ! sieci ! ubi !
„Komu trudna klone ruka —
„Neka oštri služe zubi !"

I četa se sva uzbiba,
Da ju strašno gledat, čuti —
Kao more, kad ga šiba
Kreljutima vihor ljuti.

Sve se više napried tura,
Napried sve se brže valja —
A pred sobom, gle, ko bura
Goni hordu, goni kralja.

Na zapadu sunce plamno
Za obzorje mutno lieže —
Da ne gleda : kako sramno
Mriju oni, koji bježe.

II.

Dravom noć je pala muče,
Zviezde sjetno nebom blište —
Po razboju sjen se vuče,
Ko da svoga nekog ište . . . .

Sada susta . . . Tu u krvi
Braslav smrtno blied se krivi ;
Buzdohan mu čelo smrvi,
Al on — ko da jošte živi.

„Jadni brate" — šapnu kneže —
„Kud mi se za sječe djenu ?
„Ja pobiedih . . . Vrazi bježe . . .
„Ali, gle, uz koju cienu !"

Gojko vraća: „Prosti! šta ću
Ne mogah se ljube riešit . . .
Niesam znao, dušu da ću
Dvostruko si baš ogriešit . . .“

„Kobna krvi!“ — Braslav tiše
Svome bratu, mrući, zbori —
„I mene ti rane više
„Dvostruk težak grieh sad mori.

„Znaš li, da sam s dušmanima
„Našeg doma zvezu sklapo?
„I u društvu da sam s njima
„Svatopluka vlast pokapo?

„Sad se eno njegva sjena
„Iz krvava groba diže . . .
„A usna mu siva, zdena,
„Na nas strašnu kletvu niže . . .

„Bježi! . . . Vodi žiće sveto.
„S tebe da i dom ne strada . . .
„Bježi! . . . Strašna kletva eto
„Na meni se vrši sada . . .“

I utihnu Braslav kneže,
Crte lica se ukoče —
Gojko mu na grudi leže
I zarida ko siroče.

Zviezde bljednu u visini
Kao da ih groza kosi —
Drava šumi u daljini
Ko da ljudska trupla nosi . . .

III.

(God. 927.)

Njemačkoj u zemlji holoj,
Kud se biesno Fulda toči:
Na pećini strmoj, goloj,
Samostan se drevni koči.

U njem oko tvrda loga
Stoji mnoštvo braće svete;
Lica su im mrka, stroga,
Ali nekud puna sjete.

Na logu se grči tielom
S teškog bola samostanac —
Po liku mu vidiš cielom,
Medju drugim da je stranac.

Sad se suhim upro rukam
Pa ko sjena logom sjeda;
U groznim će eto mukam
Da prozbore usta blieda:

„Smrt mi, braćo, šakom zdenom
„Eto gasi luč života:
„A duše mi polusjenom
„Krvava se slika mota.

„Noć — u svjetlu skoro danjem . . .
„Bojno polje — blizu Drave . . .
„Braslav — knez i brat mi na njem
„S raskoljene mrije glave . . .

„Mrući šapće: „Kletva eto
„„„Na rodu nam cielom gori . . .
„„„Bježi ! . . . Vodi žiće sveto,
„„„S tebe da i dom ne sori !““

„I ova me sklonu slika,
„Da med vama mira tražim ;
„I djelima pobožnika
„Srdžbu neba da ublažim.

„Ali nakon dvaest ljeta
„Bol mi duše jošte dublja :
„Usred tudjeg eto svieta
„Mojih dneva trne zublja !

„Metnite me k svjetlu plahom,
„Da još jednom u dalj zirnem —
„I posljednim srca dahom
„Možda rodnu grudu dirnem !“

Samostancu suza kajna
Niz suho se lice kliže ;
A braća ga, srca vajna,
Primaknula k oknu bliže.

I pogled mu u dalj pao,
Zaplamsao ko u vatri —
I opet je šaptat stao
Nedohitno . . . ko da snatri :

„Hvala, braćo ! Eno ondje,
„Iza onih modrih gora . . .
„Sve miriše kao gondje
„I svjetluca kao zora.

„Čujete li, ijuk vreli
„Buran kako vazduh puni ?
„Vidite li, narod cieli
„Tomislava kako kruni ?

„Blažen čase ! S roda moga
„Teška kletva skinuta je —
„Sad me neka nosi noga
„Drage . . . svete put domaje !“

I glava mu mrtva klonu
Na uzglavlje loga tvrda ;
A oči mu — ko da tonu
Daleko za rodna brda . . .

Utrenikom vranac leti . . .

Utrenikom vranac leti
Brže nego plamna striela ;
Za njime se ko aveti
Viju magle praha biela.

U sedlu mu momak smjeli
S neke strasne čežnje gori.
„Grabi !“ — šapće — „eno bieli
„Za borjem se lašte dvori.

„Star im gazda baš na lovu,
„A mlada mu žena sama —
„Njezine me oči zovu,
„Ma i strado s njina plama“.

I podbode vranca biesno
I umine u boriku —
Sad je, gledaj, rukom pljesno
Svome zlatu na vidiku.

Al za mrkim borovima
Puče diljka iznenada —
Momak se za srce prima,
Bliedi, ljulja, na tle pada.

A kroz maglu dima gusta
Lovac stari domu kreće —
Na smieh mu se kupe usta :
S rietke valjda lovne sreće.

Trošan stoji mlin u docu . . .

Trošan stoji mlin u docu,
Oko njega mrki bori —
Mlinar šuti u svom stocu
Kao da se kamom stvori.

Obraz mu se suh ukoči
Kao list od ljuta mraza,
Vjedje pale mu na oči
Kao magla u dva jaza.

Al kroz siede trepavice
Još mu staklen pogled luta —
Pa s papira, pala nice,
Slova crna ko da guta :

. . .„Ne očekuj, da bi s vojne,
„Ah, jedinac tvoj se vrno ;
„Usred vreve ti ga bojne
„Pogodilo smrtno zrno.

„Umiruć mi šapnu vajno,
„Da te samca tješim, bodrim
„Onim svietom, što se trajno
„Za čadorjem krije modrim . . .“

Ne pogleda l' sada gori
Stari mlinar na nebesa ?
Oko mlina stoje bori —
Ko dupliri oko liesa !

Ples.

Svjetlo pline, glazba bruji,
Noška se za noškom vije —
Vrućom glavom krv mi struji,
Ako već i sanja nije.

Ispod vita eno triema
Djevica se čudna zguri,
Pa u plesnu vrevu niema
Dubokijem očma zuri.

Nit se za nju tko zagrieva,
Niti joj se itko bliži —
Kao da je iz krajeva,
Gdjeno stoje samo križi . . .

Sad joj nešto bljesnu okom
Kao munja u noć burnu,
Sada duha lakim krokom,
Gle, u bučnu vrevu jurnu.

I pred zorna momka pada
S uzdrhtana srca hlaptom,
Pa mu tiho zbori sada
Jesenskoga lista šaptom :

„Sve si dieve već obašo
„Kao leptir šaro cvieće :
„Samo mene niesi našo —
„Nekoć sunce tvoje sreće !

„Ili ne znaš : u čas kobni
„Da sam tebi žrtvom pala —
„Sve je moro humak grobni
„Poput hladna prekrit vala.

„Ali ja ti davno prostih
„I pregorjeh srce holo —
„Samo časkom drhtnu kosti,
„Kad se hvataš ti u kolo".

Momak trne ko od čuda,
Prodje rukom preko čela :
Ne bi l' sve to mašta luda
Snatrive mu duše plela.

Ali kobna slika ne će
Da umine ispred njega ;
Pogled krugom plaho kreće,
Ko da traži pute biega.

„Kud ćeš ?" njen mu šapne glasak,
„Daj, uza te da se zgrijem —
„Na grudma ti samo časak
„U burnom se kolu vijem . . ."

I hrlo mu oko vrata
Biele, suhe ruke vrže —
Pa se s njime dalja hvata
Sve to tiše, sve to brže.

Sada već se mrakom viju
Kao da ih vihri nose —
Nad njima se zviezde siju,
Inje im se prima kose.

Nije l' varka zimnje noći
Groblju eno sad se bliže:
I u mrtvoj u samoći
Medju hladne munu križe.

Podno jednog — ukraj puta —
Klone momak ko bez duše;
A u grobu zaškrguta:
Kao da se kosti ruše . . .

Iz daljine glazba bruji,
Oko mene mrak se vije —
Vrućom glavom krv mi struji,
Ako grozna sanja nije!

Djevojka i mjesec.

Hman ga čekam svako veče,
  Bol mi ciepa grud —
Reci, bliedi moj mjeseče,
  Kud se djede, kud?

„Ja ga vidjeh, gdje se vije
  „Oko druge mlad;
„Sad ga valjda s njom već krije
  „Šume mrak i hlad . . .“

Onda samo dalje svieti
  Grješan mu na drum —
Meni srebren vienac pleti
  Za moj grobni hum!

Zvonar.

I.

Od istoka prva jata
Sunčanijeh zraka hrupe —
Pa se oko križa zlata
Djakovačke crkve kupe.

Jošte nikad takim sjajem
Iznad grada sjao nije . . .
Šteta tek — što cielim krajem
Ljudsko oko tvrdo snije.

Samo zvonar eno stari
U nj s visoka shoda zuri:
Pogled mu se s čuda žari,
Lice s tajne groze tmuri.

„Ne dohitam" — ko iza sna
U bradu si šapće siedu —
„Što si poput sunca jasna
Na tešku nam zasjo biedu.

Ne znaš li za sječu kobnu
Na poljanam kraj Mohača:
Gdje u jamu pade grobnu
Silna vojska s turskog mača?

I vladika tu nam moro
Leć u krilo vječnoj sjeni —
A tebe će, jaoh, skoro
Polumjesec da zamieni!

Zato ti u sunca sličnom
Plamu zasja obraz, je li,
Kao pogled ocu dičnom,
Od dječice kad se dieli?" . . .

I zvonaru suza vrela,
Gle, niz suho lice kanu —
U njoj mora doma ciela
Tešku da je krio ranu.

I nad oči šaku nadn'je
Pa na mutan sjever gviri:
Kao da bi htio zadnje
Srca želje da umiri.

Ali što je sada drhtno,
Za naslonom tvrdim segno —
Kao užas da mu smrtno
U grudima srce stegn'o?

Vara li ga staro oko?
Ili možda mašta živa?
U dnu kraja, gle, duboko
Polumjesec blied svanjiva.

I sve brže i sve bliže
Kroz rosnu se maglu vije . . .
A za njim se sjena kliže —
Ako turska vojska nije!

Zvonar bulji sa visine
Da uoči jasnu sliku —
Sada hrlo shodom mine
I iščezne u zvoniku.

II.

Zvono ječi na pogibo
I odmnieva krajem muklo . . .
Čitav grad se, gle, uzbibo,
Ko da pod njim dno je puklo.

Ulicama ljudstvo leti
Na utvrde gradskih medja —
Oružje se bojno svieti
Kao da za krvlju žedja.

Čuj ! sad topa grme usta,
Diljke riču, sablje zveče . . .
Pod koprenom dima gusta
Mora ljudska krv da teče.

A u crkvi ko od vjetra
Kandioca luč paluca —
Pred oltarom svetog Petra
Stari zvonar bolno muca :

„ . . . Kada li će, prvi sveče,
Svršit jadi doma, vjere ?
Turčin nas već gradom sieče,
I na mjehe djecu dere . . .

Časak još — i u to drevno
Svetište će, jaoh, pasti,
Da te grješnom rukom gnjevno
Na oltaru obeščasti.

S tobom će mi žića svete
Uspomene sve razorit :
Tu sam prvu kao diete
Molitvicu stao zborit.

Tu se vjerom zakleh ženi,
Tu jedinca krstih svoga —
Oboje mi već u sjeni
Groba trune žudjenoga.

Ali kad pod siedim vlasim
Nisam domu nego sjena,
Ajde, da bar tebe spasim,
Sunce mojih uspomena !"

I on držćuć eno snima
Omiljeli kip s oltara . . .
A mrazna mu pri tom zima
U grudima srce hara.

Što će ? Gledaj, mukom teškom
Diže s tala ploču kamnu —
I kip sveca s bolnim smieškom
U dubinu spušta tamnu . . .

Ali što zatutnji mirom
Drevne crkve ? Ploča ? Vrata ?
Zvonar oči valja širom
I za lomnu grud se hvata.

U svetište evo banu
Janjičara mrka četa . . .
„Tu si, jel' de ?" — jedan lanu —
„Što na bunu zvoniš svieta !"

I poteže handžar dugi,
Da mu glavu skine s vrata . . .
„Čekaj !" — sikne zmijski drugi —
„Njega bolja ide plata."

I vežu ga, gle, u biesu,
Iz svetišta bijuć vuku . . .
Sva se okna s groze tresu
Ko na pakla smieh i bruku.

III.

Sunce žeže s neba plava
Ko u gnjevu božje oko —
A pred crkvom podrhtava
Svaka ljudska grud duboko.

Na lomači zvonar s tija
U mukama smrtnim stenje . . .
Plam drhturi kao zmija,
Pa se sve to više penje.

A rulja se janjičara
Kao pjana virom vije —
Pa se eno na zvonara
Strašnu sliku brukom smije.

Ali on kroz oblak dima
Tek u jadno roblje gviri . . .
Za njim što u okovima
Ko za ocem ruke širi.

„Ne plačite, braćo draga,"
— Šapće tiho poput duha —
„Što se s vašeg dielim praga
Već odavna grana suha !

Moj će pepo vjetar prvi
Domovinom razniet svuda —
I s naše će jednom krvi
Zaplamsati svaka gruda.

Plamen će se k nebu vinut,
Polumjesec s njega pasti . . .
Krst će časni opet sinut
U svem sjaju . . . Rajske slasti !"

I zvonaru ko u smrti
Mine licem posmjeh boni,
Oko mu se samo vrti,
U budućnost ko da roni.

„Ah, što vidim ?" — opet muca
Trzajući tielom s tija —
„Po duljini zemlja puca,
Iz pukoti hram izbija . . .

Sad angjelska kao sanja
U sunca se sjaju kupa . . .
Svetog Petra kip izranja
I na divni oltar stupa . . .

A nutrinja ljudstva puna
S udivljenja svetog preda —
Sa visoka eno truna
Sam vladika propovieda . . .

I cio ga narod sluša,
Gdje za dom i vjeru gori — —
Ali, jaoh ! kakva tmuša
Na oči se moje sori ?" . . .

I zvonaru klonu glava,
Nad nju sukne plam visoko —
Sunce žeže s neba plava
Ko u gnjevu božje oko.

*

Nad veljim trgom . . .

Nad veljim trgom dršću zviezde rane,
Ko s nesna da ih podilaze srsi —
Ni povjetarac ne će još da da'ne,
Duboki mir da ljudstva ne pomrsi.

Sred trga samo eno konjik mjedni
Na stancu svom se nešto čudno vrze :
Ko da ga plaši jutra sumrak ledni,
Il sibaritski da ga dvori mrze.

Pomamljen sad je, gledaj, na tle skokno,
Zavitlo sabljom — ko na borbu spreman —
S težine svako streslo se je okno,
A trg je širom zino kao neman.

I niču sjene . . . oružane čudno,
Pa uzrujano lieću amo tamo —
Da toga oko ne gleda mi budno,
Ja rekao bih : da je sanja samo !

Al sad se sjene pred konjikom mjednim
Ko vojska nižu u redove mnoge :
I zriju vodju okom, boja žednim,
Iščekujući zapoviedi stroge . . .

Al on je samo niemo sabljom mahno,
I zirno prema sjevernijem stranam . . .
Tek usne dršću — kao da je šano :
Što dade Bog i sreća junačka nam !

Al tko to klikće ? Niesu l' prvi pietli,
Navieštajući zoru nova dana ?
Sav istok eno rujnim plamom svietli —
Ko puka jednog da krvari rana !

A vojska sjenâ sva se ustalasa
Ko s tajne groze ili smrtna bola —
I bljedne . . . gine nekud . . . sve bez glasa.
Ko s jarkog sunca magla u dnu dola.

I mjedni konjik sam se opet koči
Na stancu svom, u zore prvom sjaju,
A licem mu se gorak osmieh toči :
Ko snenom da se ruga naraštaju !

Zatečeni.

S livade je miris plino
Pokošene trave netom ;
Nad goru se mjesec vino —
Da se snenim klati svietom.

Nuz put je u selo zašo,
Da ga čarna svuda bude ;
Al u tvrdom snu je našo
Kuću, blago, perad, ljude.

Samo, gledaj, iznimice
Na zdencu se dvoje roči,
Dragaju si mlado lice
I u žarke gvire oči.

Ti ćeš, je l' de — on će reći —
S jutra sa mnom u grad poći,
Tamo ćemo pravoj sreći
Na sunašce tekar doći . . .

Kuda ? U grad ? Ne, ne, dovjek ! —
Vrne ona ko s milošte —
Tamo moj baš treba čovjek
Da dosluži cara jošte . . .

Onda ćemo, kud te volja —
On će sad — al sliedi mene !
Svud se živi, kud su polja,
Nigdje tek bez take žene !

I uz plamen rieči vruće
Izmaklo im vidu, sluhu —
Da se netko iza kuće
U vojničkom krade ruhu.

Kako ? — plane. — Moja žena
S drugim će se u bieg dati ? . . .
I s gnieva ga obli pjena
I teške se diljke hvati.

Diljka puče — da se zima
Zviezdanoga takla vienca —
A dvoje se eno tlima
Niemo pruži tik do zdenca . . .

Nad selom je mjesec mino,
Da se dalje klati svietom . . .
S livade je miris plino
Pokošene trave netom.

Pilat.

I.

A što se jutros tolik sviet talasa
Pred tisim drugda dvorima Pilata,
I tihne sad . . . a sad se opet glasa
Ko more, kada u dnu bies ga hvata?

Pod triemom Pilat u svom stocu drmi
I sluša tužbu Izraela kleta —
Što svak čas s drugih grješnih usna grmi
Na Nazarenca : užem eno speta.
A ovaj stoji nekud niem i vedar
Ko za tišine libanonski cedar —
I baš na onog po svom biću sluti,
U mrtvo more koji Jordan sputi.

Sred gromke Pilat izjedared buke
Sa svog se truna digne . . . pruži ruke . . .
A narod biesan sve to više mukne —
Oh, sad će valjda strašan sud da pukne !
De kaži — Pilat drhtavim će riekom —
U zbilji jesi l' onaj, što se viekom
I kraljem gradi izraelskom puku
I sinom Božjim — svietu svem na bruku?

Da, ja sam onaj — Nazarenac vrati —
Tek od tog svieta kraljevstvo mi nije ;
Al tko me sluša : jednom će mu sjati
Nad zviezdam, otkud moj me otac zrije.
I zato, komu istina još vriedi,
Na ovoj zemlji samo mene sliedi !

Ha! Ču li ? — Kajfa biesan skoči k trunu —
Da protiv cara našeg diže bunu,
I svetoj nam se vjeri drsko ruga —
Pa treba l' još za krivnju jamstva druga? !

I čitav narod pri tom zamrmori
Ko bujna vrela u visokoj gori,
Kad s pramaljeća izjedared kopne —
A kletve . . . prietnje . . . što odasvud niču,
Pod triemom — slušaj ! — baš se kobno stiču
U strašan urljaj : Nek se jadnik propne !

A Pilat — ko da biesa ne dohita
Na Nazarenčev govor tajna pun —
Za svoj se eno jače hvata trun
I ko razdražen cio narod pita :
Vi tražite ga? Ali ja krivini
Ne mogu naći niti tračak plah —
Pa tko će onda srca u dubini
Sa kriva rieka nosit grozan strah?

Izruči nam ga ! — viču svi i mašu —
Krv njegva na nas i na djecu našu !

Pa sudite mu ! — Pilat gorko lane —
I seže, gle, za vodom . . . mije dlane . .
Sad slazi s truna . . . šulja se sa triema
I blied i slomljen — ko da mriet se sprema.

II.

U dvorani je pustoj Pilat sam
I po njoj dugim koracima stupa.
Sad lice skriva kao da ga sram,
Sad nogom o tle kao s jeda lupa.

Sad motri ruke — pa si briše dlane,
Sad kao sumnjom moren teško da'ne:
Ja znam, da nisam kriv u njegvoj krvi!
Utihni srce! Što se udilj mutiš?
Da on je Bog — to ti tek ludo slutiš,
A razum skoro tvoj će slut da smrvi . . .

Al otkud mir mu usred one strave
Ko kraljevski da svečan vrši čin?
I otkud ono svjetlo oko glave —
Da nije možda ipak Božji sin?

I Pilat drhtne ko u gori dub,
Kad šupljim srcem proleti mu striela;
Na bliedih usna ustalasan rub
Dubokog bola mrka noć je sjela.

I stupi k oknu . . . Zagleda se niemo
Daleko tamo, gdje se uprav spremo
Na žudjen počin sunca labud zlati —
I bilo mu: ko s njim da tone muče
I Nazarenca sluša, gdje mu huče:
Ah, izgubljen je — tko me ne će znati!

Al izjedared ko a dse probudi,
Zatrepti vjedjam — pa se čudom čudi:
Nebesa rujnim gdjeno plamom gore,
Ko njima krvi da se razli more;
A munja svak čas sa dva kraja šine
I stvara križa znak . . . i opet mine . . .

Sad svršeno je! — Pilat s grozom zbori —
A nebo gnjevno skuplja svoje plame,
Da sve ih kao vrele kletve sori
Na nesretni taj narod — ah, i na me!

I na me? Zašto? Strogi Bože, zašto?
Zar nisam njemu sve pred sudom prašto,
A narodnom se teke nagno biesu,
Da stožeri se carstvu ne potresu?
Oh, zar sam mogo samo slutit, kaži,
Da njegov narod ne će biti blaži —
Od mene, koj sam ovdje prezren stranac
I koj mu trajni ropstva kujem lanac? . . .
Al svršeno je! . . . Kog će tvoja ruka
Sad prvog stići — ja ne marim znati.
Taj život pun je zala, borbe, muka,
Pa koja šteta — ako baš se skrati?
Ti, sunce, toneš već . . . Oh, samo zadji —
I s onu stranu bolji sviet si nadji!

III.

I zašlo je . . . A Pilat eno s tija
Niz mramorne se u vrt spušta stube
I pognut kroči — pokajanja zmija
U ćutno ko da srce mu se dube.
Oh, strašne mora da ga misli kine,
Kad svak čas dlanom preko čela mine,
I jad mu grozan mora grud da steže
Kad za njom rukam obadvjema seže.

Sad ondje, gledaj, gdjeno smješljiv Amor
O tobolac se med busenjem boči,
Ko satrt sjeda isklesan u mramor
I gled u boga ljubavi ukoči.

A što se smiešiš? — poče nekud kivno —
Za mladih dana pomože mi, dašto,
Da ljubvi gnjezdo savijem si divno —
Al zašto dade, da se sori, zašto?

Dva sina redom smrti dah mi tako,
U Tibar žena s crne skoči sjete —
A ja se ove časti primih klete,
S posala ne bi l' očaju umako.
Pa što doživih, aoh, što doživih !
Da onaj, koji s ljubvi k srcu privi
Ne ovog . . . onog . . . nego cio sviet,
Na križu sramnom bude razapet.
Sad jasno čitam u zvjezdama neba,
Da vjera mojih predja se koleba . . .
A ti se smiešiš? — Ne trebam tvog smieha !
Ti nisi Bog ! . . . Ti tek si djelo grieha !

I Pilat skoči . . . nogom o stub tresne,
Da kao vlat se u dnu svom zanjiho ;
Na stubu bog se ljubvi čudno vesne
I klone muklo u busenje tiho . . .
A Pilat dalje kao mahnit srne
Puteljkom, gle, što tamo vodi k drumu,
Kud ljudstvo silno baš s Golgote srne
Ko silna rieka zaglušnom u šumu.
I u tu vrevu s grozom zagleda se,
Ko da na leglo naišo je zmijâ —
Od sviju glasa čuje samo glase,
Iz kojih drska pjesma se izvija :

Na Golgoti razapet
Visi svega svieta spas ;
Izdao ga Juda klet
Na sramotu sviju nas.

Pilat kao ranjen vuk
Voli vodu nego krv —
Zato dozva cio puk,
Da mu sudu sazda brv,

Juda nije ipak loš,
Objesio kad se sam . . . .
Ali Pilat ne zna još,
Kako svoj bi opro sram.

Što? — plane Pilat — Sad i rug me stiže
Sred puka, kome pogodovah svuda?
Izručih njega, da na križ ga diže —
A svima eto gori sam no Juda !
Oh, zviezde, čuste l' ovu kletu bruku
I vidjeste li veću ljudî zloću?
Ja njegvom krvi ne okaljah ruku —
Al njihovom sad hoću, hoću, hoću !

I pjeneći se mahnita od biesa
Ko vihor Pilat prema dvoru juri —
Sa groze svuda granje se potresa,
A cvieće se pod gusto lišće zguri.

IV.

U dvorani se sjajnoj Pilat sam
Na kraljevskome podnimio trunu :
Iz oka bukti zublje jači plam,
A usne dršću ko da tiho kunu.
Ne varaju li grozničavi znaci,
Gle, pred njim čudan prizor se razvija :
Na vrata redom ulaze prvaci,
Judeje ciele . . . gmižuć poput zmija . . .
On maše sad, ko da ih zove bliže,
Sad opet, ko da od sebe ih tura ;
Sa truna sada naglo mrk se diže
I grmne kao s Libanona bura :

U vrlo zgodan došli ste mi čas,
Baš htjedoh — naš da račun bude čist . . .

Vi po svoj zemlji raznieli ste glas,
Da mojom krivnjom pade Isus Krist.
Al zar vi sami sudili mu niste
I pribili ga na križ vrh Golgote ?
Ja oprah ruke . . . evo . . . nisu l' čiste,
Dok s vašeg čela plamsa žig sramote ?
Tko prigovara ? . . . Ja nalažem muk —
Il grozan smjesta spremit ću vam zator !
Sad mene treba sav da sluša puk ;
Vaš kralj je mrtav . . . Ja sam imperator !
Vi rugate se ? Sad će rug vas proć
I zaviek crna zaogrnut noć . . .
Po mojim žilam nova krvca vri
I na vaš obraz tjera smrtnu stravu . . .
Zatvorte vrata, sluge ! Jesu l' svi ?
Da najedared svima srubim glavu !

I Pilat za mač hvati . . . Srne . . . klone . . .
Niz stube truna . . . grčeć se u biesu —
Sa teška pada sve se okna tresu
I po praznini brukom Hada zvone.
A vrata naglo odskočivši škrinu,
Dvie sluge plaho u dvoranu zrinu
I klimajući glavom biju grud —
Pa zbore šaptom : On je lud, ah lud !

Mrtva četa.

Kod Mošonja*, madjarskoga grada,
Jelačić se po razboju šeta . . .
Lice mu se smješka, raste nada,
Kako mala tu ga stigla šteta —
Gergejeve pola vojske pade,
Prema Gjuru sam se u bieg dade . . .

Čast vam ! — zbori vodja snažne šake —
Graničari, sokolovi sivi !
Uviek sam vas držo za junake,
Al od danas — za mene ste divi !
Samo, djeco, strpjeti se treba —
Od cilja smo jošte ko od neba.

Konjanički ovaj odjel mali
Neka odmah krene prema Gjuru . . .
Tamo kivni dušmani bi znali
Nama jaču pripraviti buru —
Ali tamo negdje iza noći
I mi drugi k vama ćemo doći . . .

I s poklikom : Slava našem banu !
Četa hrabra s ponosom otpiri . . .

* Bitka kod Mošonja (Vieselburga) bijaše 18. prosinca 1848., a Gjur bi bez odpora zauzet 27. prosinca. Zima je, kažu, imala oko 22 stupnja.

Na zapadu gasne svjetlo danu,
A noć krajem crna krila širi,
Pod kopitom smrznut sniežak škripi —
A u mladim žilam krvca kipi.

*

Stari major nešto glavom klima,
Svoju momčad razgledava s kraja . . .
Noćas, ljudi — zbori — bit će zima,
Imate li dosta zalogaja ?
Svak i koju kaplju neka gucne —
Tko zna, kada komu zadnja kucne !

I svi kriepe kapljicom se jarkom
I zalažu kruha kriškom žutom . . .
Okriepljeni diče se sa šarkom
I zvekeću življe sabljom ljutom . . .
Pa tako se četa dalje vije,
Sniežak škripi, sjever jače brije.

U to opet major se oglasi :
Nemojte mi zadriemati, ljudi !
Dosadni su, dašto, noćni časi,
Ali eno već se zora budi . . .
Zapjevajmo zato pjesmu jednu
I ugrijmo krvcu skoro lednu !

I pjesma se prema nebu krili
Kao ševa za proljetna dana,
Svakom kraj je dočarala mili
Usred svieta studena i strana . . .
I četa se tako dalje vije,
Sniežak škripi, sjever jače brije.

Stari major ko da pjesmu sluša,
Mirno sjedi uvrh vranca živa ;
Al i četi ko da gine duša —
Sve to tiša njena pjesma biva . . .
Za čas samo kopita se čuju,
Gdje po sniegu oledjenom kljuju . . .

*

Ispred Gjura, zagrnut u krzno,
Momak hoda i preda se zuri . . .
Moj se prednjak — gundja — noćas smrzn'o . . .
Ne gledam li možda skrajnjoj uri
Veće i ja u obličje kleto ? —
I momak se žurnije ušeto.

Iznenada zirnu u dalj snenu,
Trgne se i protre suzne oči . . .
Čini mu se, ko da vidi sjenu,
Gdje se kroza rietku šumu toči.
Oni bit će ! — šapne — uh ! Hrvati ! —
I teške se diljke žurno lati.

I jeknula do tri gromka hitca
Na uzbunu tvrdo driemna grada . . .
A za časak tisuć stravnih lica
U ravnicu sa Gergejem pada . . .
Sve se žurno svrsta, spremi, sredi —
Samo čeka bojne zapoviedi.

Ali sjena vije se i bliži
Mrtvo, sjetno — ko ti, grobna suzo —
Ne dostaju tek joj sprieda križi —
I svaki bi pod sprovod je uzo !
Sad konjici razbiru se jasno,
Čuje sniega škrgutanje glasno.

Ali čudno ! Konji nekud kroče
Ko po volji, tromo i bez reda . . .
A konjici u sedlu se koče,
Kao da su sazdani od leda .. . .
I dušmanske opet diljke planu —
Al konjikâ nitko da se ganu !

S tima boja nema ! — Gergej da'ne —
Sve ih mrazna zima eto ubi !
Al za njima doć će odmah bane,
Treba bjegat: tko si život ljubi ! . . .
I za časak Gergej uvrh hata
S vojskom snježnih daljina se hvata . . .

*

Ali tko si ono s drugu stranu
Kroza snieg i šumu put probija ?
Vodja sliči Jelačiću banu,
Vojska janjcim, kada gredu s tija.
Izjedared — ko bačeni burom —
Svi su stali pred samotnim Gjurom.

Gjuru širom otvorena vrata —
Tek što za njih nitko sad ne mari ;
Svakom samo groza srce hvata
Gledajući : kako major stari
Sav ukočen u svom sedlu sjedi
I u škura četi lica gledi . . .

Ljudi ! — tronut bane vojsci zbori —
Ovim eto Gjur se jaki preda . . .
Rana dašto na njima ne gori,
Samo smrt im s lica reži blieda —
Ali rad njih dušman sada bjega
Tražeći si konak usred sniega . . .

Braćo ! ove samo studen shara
Jače no bi dušman mogo kleti . . .
Svatko može za dom i za cara
I ovako evo časno mrieti —
Smrt ne mora taknut nas za sječe,
Gdjeno krvca na potoke teče.

Djeco ! Ovi nek vam uzor budu
Odsad dalje do grobnoga mraka —
Kad ste voljni rodjenu si grudu
Istrgnuti dušmanu iz šaka . . .
Za to kličem : Slava svima skupa —
A u počast svak nek za mnom stupa !

I sva vojska podignute glave
Ispred mrtve čete s vodjom kroči—
Svi junake poklicima slave,
Bane k tomu suzom lica moči — —
A ti pitaš : što bi s Gjurom ? S njega
Tisuć naših zavijori stiega !

Čuvar mrtvih.

Dršće mjesec čudnim sjajem
Nad samotnim Mirogajem . . .
Njeg'vi mrtvi tvrdo sniju
Pod humcima rosnim, cvjetnim,
A duhom se samo viju
Po zviezdama zagonetnim.

A ni onim tamo drugim,
U dvoranam pustim, dugim,
Ne dolazi na um bome,
U pokoju da se svome
Samo maknu. Mirni svi su,
Ko da uprav nikad nisu
Žarkih ljudskih strasti znali —
Ili ko da onkraj tamo
Preko srca struje samo
Zaborava hladni vali.

Zato, gle, i čuvar stari
Za njih ko da ni ne mari.
Na hladne je stube niemo
Poput kamna kipa sjeo,
Unakrst je ruke djeo,
Zgurio se i — zadriemo.

Ali nije! . . . Oči eno
Ko od suza da mu gore;
A usta je baš nakren'o,
Ko da žuči ispi more.

Gorak kruh je — zbori s tija —
Kojim mrtvi žive hrane;
Mislim li na mlade dane:
Budne kao jed od zmija.
Dom i krčma usred sela,
Žena kao ruža biela;
Nudjah vino, kruha, sira,
Čak iz grada došli gosti;
Svega uviek bilo dosti —
Samo srcu nikad mira.
Onaj jedan, fin i rječit,
Kako već gospoda jesu,
Imo viekom punu kesu,
A bio nam gost je vječit.
Izjedared, u čas kruti,
Spazih, da mi ženu smuti —
I planuše strašne svadje . . .
A ja ženu srca meka
Otjero sam baš do vieka —
Al i moje sunce zadje!
Krčma svaki dan mi pusta,
Volja svak za rad mi susta —
I na bubanj sve mi došlo.
Sad me eto mrtvi hrane,
Od tuge mi srce sane —
Ali što ću? Bilo — prošlo!

I čuvaru suze vrele
Niz suha se lica trune. —

I ko da mu dušu pune
Vjerom još u dane biele.

Sad se trže . . . Da, da! — zbori —
Taj je život mnogo gori,
Al i za nj se mučit treba;
A ja noćas — neka proste! —
Ni pogledo nisam goste —
Ne znam, pakla ili neba . . .

I čuvar se digo žurno,
Na vrata je k mrtvim jurn'o
I od liesa pa do liesa
Stupa mrk do smrti goso . . .
Njega ništa ne potresa —
A poso je dašto poso!

Sad je susto . . . To će biti —
Zbori ko sa zebnjom nekom —
Onaj, što je htio viekom
Na ljubavi vrelu piti . . .
Pa je sve na žene smeto
U plamena mladoj dobi —
A danas si srce eto
Olovnijem zrnom probi.

Čuvar bliže primakne se,
Da mu vidi lice bliedo —
Al se, gledaj, sav potreso
Kao da je zmiju zgledo.

Ha! To ti si — lupi nogom,
Da zanjiho svod se cio —
Koji si me zavad'o
I sa ženom i sa Bogom!

Ti si kriv, što s biede tužim
Već od svojih mladih ljeta . . .
Kriv, što sada mrtvim služim
Pa i tebi — zmijo kleta!
Lice bih ti satro drsko
Ko što ti mi sreću zlatu;
Ali mi je nekud mrsko —
Gdje si došo sam po platu.

I čuvar se u svom biesu
Nagn'o žurno drugom liesu.

A ovo će — šapne ćutno —
Biti ona nesretnica:
Što joj glad nakazi lica
I zaklopi oko mutno . . .

I ko kip se čuvar eno
Ustubio ukraj mrtve —
I promatra lice njeno,
Ko da takve žali žrtve.
Iznenada glavom trgne
Protre žurno težke vjedje,
Na čelo si ruke vrgne,
Sagne se i gledje . . . gledje . . .

Bože! — šapne ko iza sna —
To je ona! Sumnje nema!
Sastanka li tužna, kasna,
Gdje se grob i meni sprema!
Al što na me tvoje oko
Tako strašno strmi, reži?
Ja te ljubljah preduboko —
Tamo evo krivac leži!

S njega tako svrši ti mi,
Ja doživjeh ovu muku . . .
Nemoj mrčat . . . Evo primi
U znak mira moju ruku . . .
Led si, led ! . . . Al još se smiešiš,
Oblak gine s tvoga čela,
Oh, kako me milo tješiš —
Dodji amo, ružo biela !

I čudno se, gle, zanjiho
Kraj ženina čuvar trupa . . .
Na nj je klon'o tiho . . . tiho —
Da im grob se spremi skupa.

Jelačić ban i krčmarica.

Blizu Môra* pod ledom i sniegom
Stoji krčma mala, topla, biela ;
Pokraj krčme minula je biegom
Percelova uprav vojska ciela —
Časak poslie pred krčmicu pane
S vojskom svojom i Jelačić bane.

Krčmarice ! divlja ružo moja —
Udvorava ban se usred zime —
Tud je Percel prošo žedan boja . . .
Ja bih rad se ogledati s njime —
Ne bil' htjela prokazat mu traga,
E bi prije žedja minula ga? !

Pitanja li ! — krčmarica vrne —
Ko izdajstvom da se žena bavi !
Voljela bih ispod zemlje crne
Ne gledati, kako nebo plavi,
No i riečcu samo kazat tebi —
Traži si ga ! Hiti krajem ! Zebi !

Divno zboriš i dostojno muža ! —
Slavljen bane vidno smeten tepa —
Htjedoh vidjet samo : vriedi l' ruža
I toliko — koliko je liepa . . .
Za odvjet ti evo cekin žuti,
Čuvaj si ga ! Na me se ne ljuti !

* Bitka kod Môra, u kojoj su Madjari hametom potučeni, bijaše 30. prosinca 1848.

Jelačić je vranca podbo živa
I sa vojskom odmaglio žurno . . .
Za čas dalj je zatutnjela siva
Nad Môrom se nebo smrklo tmurno —
Tu se valjda sa Percelom srazi,
Ako nisu srotili se vrazi . . .

I po ravni strašan boj se bije,
Diljka praska, top se stišat ne da . . .
Sablje sikću zrakom kao zmije —
Ah, i svaka samrtno ujeda.
Svud se viče : Bodi ! Sieci ! Pali !
Krvca pline ko bujice vali . . .

Al i noć po ravni veće lieže
Ko na vrele rane zavoj leden ;
Jedni, gledaj, sa razboja bježe . . .
Drugi nektar slave srču meden —
A Jelačić s vrancem se potuca
I na okno tihoj krčmi kuca.

Krčmarice ! divlja ružo moja,
Da si zdravo još na ljeto staro !
Ja sam došo teška iza boja,
U kom svog sam dušmana poharo . .
Evo tebi jošte cekin jedan —
Napij mi ga : budne l' boja žedan !

I ko vijor sjekne prema Môru,
Gdje mu vojska na noćište pala ;
Ali san mu došo tek pred zoru,
A kroz san ga blieda žena zvala :
Znaš, uz koju li pobiedi cienu? —
Divlja ruža za Percelom svenu !

Prizor sa Save.

Tisni bliže k vrbam sivim
Onaj splav sa daskam bielim,
Da mi muž — kad s čuvstvom vrelim,
Gle, iz one krčme dodje —
Nogostupom, znadeš, krivim,
Možda kako zlo ne prodje ! . . .
Tako ! . . . Sada granje složi
I vatru mi ded naloži,
Da večeru nama spremim —
Treba puta sa daleka
Da nas skoro nojca meka
Zaogrne plaštom niemim . . .

Granje praska, bukti, pali,
Žena mlada muče sjedi —
I u plamen kako gledi,
Oko joj se suzom zali.
Snažan momak do nje stoji,
Nešt bi reko — al se boji,
Prizor da ne smuti ubav . . .
Tek se vidi, da u duši
Nešto vrlo burno guši —
Ah, da nije samo ljubav !
Ali žena ko da htjedne
Sakrit suzu, što se krade,
Žurno Savom nekud gledne
I pjesmicu gundjat stade . . .

Čarna goro, daleko si,
Hoću l' jošte k tebi doć?
Sad me hladna Sava nosi
Cio dan i cielu noć.

U tebi je drven-kuća,
Oko kuće mio hlad;
A u hladu srca vruća —
Hoću li ih vidjet kad?

Tu tek daske sjećaju me
Na mirisni zavičaj . . .
A ti vali uviek šume:
Da i tomu bit će kraj!

Sava teče, vrieme hiti
I životu trne kries —
A od daski će se zbiti
Za me jedan mali lies . . .

Momak tiho gledo ženu,
Slušo sjetnu pjesmu njenu;
A onda će ko snatreći
Njojzi blago, meko, reći:
Ti si dobra, liepa, mlada,
Muž ti star i . . . bome ružan —
Reci, tko vas sveza tužan
Bez ljubavi i bez nada?

Vidi! vidi! Ti bi znao —
Reče žena — bit i drzak;
Al na upit tko bi mrzak
Odgovora ikad dao?

Prosti! — momak ćutno vrati —
Ja ti pjesmu tako shvatih;

Bila ti je nekud sjetna,
Ko da nisi posve sretna . . .

I ona mu dublje gledne
U sanjarske oči plave —
I bilo joj: duše žedne
Ko da prvi susret slave . . .

A momak je na to min'o
Rukom preko čela tmurna,
Iz dubina srca burna
Težak mu se uzdah vin'o.
I dom — reče — majke moje
Pod visokim stoji smrekam,
Hlad i miris daju svoje —
Al ja hman se vratit čekam . . .

Ti zar? — kao s ljubvi same
Upitat će žena mlada —
Nosiš srce puno jada? —
Tvoja sudba zanima me . . .

Majka mi je — on će na to —
Dobra kao staro zlato;
Ali je i tako tvrda —
Narinut mi ženom htjela
Svoje kumče baš iz sela
Onkraj našeg čarnog brda.
Bilo svadje, kad sam usto,
Svadje, kad sam trudan liego;
A kad sve mi budne pusto —
Onda sam iz doma bjego.
Tako sam i amo zašo
Ko nestalan vjetar hrlo —
Al tu, mislim, da sam našo,
Za čim mi je srce mrlo . . .

I momak je ženu strasno
Na burne si vin'o grudi —
I bilo im nekud krasno:
Kao da im zora rudi . . .

Ali što se vrblje sivo
U to streslo kao živo?

Splavar poput biesna lava
Skoči, gledaj, na sred splava
I oboje pestim shvati
I djavolski im se smije:
Liepo li se vrieme krati,
Kada mene ovdje nije? !
Ali dašto ljubav grije,
Kad u ludom srcu cvati.
Zato ja i volim dovjek
Od ljubavi staro vino —
Uz ljubav je svaki čovjek,
Ko da si mu glavu skin'o.
Samo voda može hladna,
Skoči l' u nju — al bez straha —
Riešiti ga žića jadna . . .
Ajte s toga! . . . Ha, ha! Ha, ha!

I splavar je biesno gurn'o
Obadvoje sa svog splava —
A Sava se složi burno
Njihovijeh uvrh glava . . .
Časak jošte tu i tamo
Ču se vapaj uporedo . . .
A onda se mjesec samo
U valima blied ogledo.

Kosci od Sentomaša.*

Na sunce se stalo žalit
Ljudstvo tihog Sentomaša,
Što mu žegom misli spalit
Strn visoku poput šaša.
Al i klasje jadno šušti:
Gdje si veće britka koso?
Ako mi se plod izljušti,
Svaki će se ljutit goso . . .

Gorka mora da se tužba
Na daleko negdje čula —
Kad se čak i koscâ družba
S preko Drave podignula.

I družba se mota, vije
Sve to brže, sve to bliže —
Al je samo vidjet nije
Od prašine, što ju diže.
Časkom teke nešto sine
Kroz prašinu nalik kosi . . .
A onda ko munja mine,
Što ju crni oblak nosi.

Ali gle i s onu stranu —
Zbore ljudi — nešt' se praši . . .
Ako svi ti kosci panu

* Bitka kod Sentomaša bijaše 18. lipnja 1849. U njoj pade 4000 Madjara.

Na pučinu polja naših —
Svatko nek se straha mani
Da strnine ne pohrani !

Ne ludujte, Bogom ljudi ! —
Sied se goso selom žesti —
Ne putuju kosci svudi,
Kud se diže prah na cesti.
S onu stranu ko u buri
Jelačić se vije smjeli . . .
S ovu opet Percel juri,
Megdan s njime da podieli . . .

Još u rieči jeku punu
Sela glava ponajbolja —
S dva kad kraja vojska munu
Sentomaška sva u polja . . .

I topova riknu gromi,
Na hiljade diljki treska,
Pa — ko nebo da se slomi —
Na sve strane gruha, bljeska . . .
Od lomljave, krika živa,
Sentomaš se čitav ljulja,
Paklen užas dim sakriva,
Što se trajno u vis kulja.
Usred gužve, dima tamo
Ne vidiš : tko koga kvači ;
Sad pretežu oni samo . . .
Sad se ovi čine jači . . .
Sad na sjever gužva teži,
Na sjever se buka giba —
S vojskom stalno Percel bježi,
A Jelačić za njim šiba . . .

Sad još samo iz daleka
Mukli šum se zrakom toči —
Na razboju samrt čeka,
Da još zadnjim sklopi oči . . .

A iz sela ljudi grnu
U široka polja svoja —
I kroz groze kopren crnu
Plaču sudbu svoga znoja.
Strn je strta . . . Niti jedan
Da bi cio vlat se njiho —
Vjetric samo hlada žedan
Nad lješinam šapće tiho ·
Dà, ja volim strn od šaša,
Kiše kap od krvne rose . . .
Ali tako, jaoh, kose —
Kosci viek od Sentomaša !

Lov.

Pred bieli eno knežev dvor
Dvie sluge pale s psima,
I vode tihi razgovor —
Dok pseta štekću tlima.

Što ? Ču li noćas vihra šum ? —
Ko sanen prvi pita —
Koliko, gledaj, na naš drum
Iz bašče granja shita ! . . .

Eh ! valjda htjede mekan log —
Sad drugi će — ko kneže,
Što lov će prespat s loga svog —
A pseta neka reže ! . . .

Da, da ! Al sna mu treba dost —
Oglasio se prvi —
Kad večera je svakog gost
Kod Dorke, vrele krvi . . .

Što ? Dorke ? — plane drugi sad,
Oh, plane i probliedi — —
Al u to knez se ozva mlad,
Da družina ga sliedi . . .

I družbi moro lisnat krov
Ugadjat šume hladne . . .
I divan moro biti lov —
Kad ne vrnu se za dne.

Tek zviezdâ kad je dugi red
Na modrom nebu plan'o —
Pred dvor je jedan sluga blied
Sa lovnim psima ban'o.

A gdje je osto — ko kroz strah
Upita Dorka — kneže ? . . .
Pod dubom — vrati sluga plah —
Sav krvav na tle leže . . .

A kuda tvoj se djede drug ? —
Zarida Dorka tiše —
Kud ? — vrati sluga ko kroz rug —
O dubu smrt ga njiše . . .

Tahi.

I.

Ciča zima . . . Kruci leda
Susjedgradski tek su dvori —
Tu još Tahi, guja kleta,
Na sve kmete mržnjom gori.

Onih deset — viče slugam —
Polievajte mrzlom vodom
Da se psima tim narugam,
Viek što plamte za slobodom.

Svi se — jedan sluga javi —
Ukočili već od leda . . .
Bi l' ih možda sad na Savi
Svrsto poput drvoreda ?

Da, da ! Samo podaj svakom
Zublju jednu — Tahi reče —
Da se moji više mrakom
Ne sanjkaju svako veče ! . . .

I sluga se poduboko
Sagnuo pred gospodarom —
Tudjinačko čije oko
Žarilo se pakla žarom.

II.

Noć je pala puna strave
Susjedgrada krajem kleta —
A vrbe se ukraj Save
Ukočile s kobi kmeta.

Kmeti stoje podaleko
Jedan drugog zubljom s plamnom ;
Svaki smišlja — ti bi reko —
Slom tudjinskom srcu kamnom.

A saone kao striela
Površinom lete glatkom ;
U saonam, krzna biela,
Sin i mati s čuvstvom slatkim.

Al za časak bljednu mati
I zapita plaho sina :
Ne svija l' se, sinko zlati,
Pod saonam površina ?

Tako ti se — sin će mirno —
S brze vožnje samo čini . . .
I saone bezobzirno
Lete sad po površini . . .

Al, gle, sinko, kako kmeti
Naginju se nekud dublje —
Man se, majko — sin će rieti —
To varaju plamne zublje . . .

Ču li sada — mati muca —
Ko da led se negdje krši ? . . .
Ah, to samo drvlje puca,
Što uz rieku u noć strši ! . . .

I sin majku tako tješi
I saonam natrag kreće . . .
Sve se šali, sve se smieši —
Ali nekud ko da ne će.

Izjedared prasnu čujno . . .
Da se bližnji stresli kmeti —
I nad ledom voda bujno
Stala pištat, šumjet, vreti . . .

Ko bez sviesti mati klone,
Sin ju rukam shvati stravno —
Al oboje već i tone
U pukoti ždrielo tavno . . .

A nad Savom sve se smiri,
S tija već i zublje trnu ;
Samo staro vrblje gviri
Cičoj zimi u noć crnu.

III.

Po odajam Susjedgrada
Goso Tahi pognut šeta —
Baš i njemu ko da pada
Na kam-srce kadgod sjeta.

U to sluga udje vjerna,
Pokloni se sve do tala ;
A usta mu blieda, smjerna
Ko od groze zadrhtala :

Gospodaru ! . . . Crne glase
Donio je kmet sa Save —
Kmet je smet — će Tahi za se —
Sve iz njeg've bit će glave . . .

Nemoj tako ! — plah će sluga —
I moje je vid'lo oko . . .
Teška nas je stigla tuga —
Led je puko na široko . . .

Što ? — uzbiesni stari goso —
Kmet će mi se rugat jadnom ?
Požuri se ! . . . Mah na poso ! . . .
Polievaj ga vodom hladnom !

Gospodaru ! — drhtne sluga —
Svi smo vid'li . . . Kmeta štedi ! . . .
I to ? — Tahi se naruga —
Požuri se ! . . . Nek se sledi ! . . .

I izadje sluga plahi
Uza srce teško bono —
Al još vidje, gdje je Tahi
U svoj stolac satrt klon'o . . .

IV.

Susjedgradski goso stari
Po odajam jošte šeta ;
Lice mu se sada žari,
Sada bljedne poput cvieta.

Časkom i na okno gviri,
Ko da s čežnjom svoje čeka . . .
Ali zahman ! Sve se smiri
U dnu groba hladna, meka . . .

Strašne sudbe ! — zbori sada —
Moja žena — bolja sviju . . . .
Moj jedinac — sva mi nada . . .
Da pod ledom, aoh, sniju ? !

S njima sudba ote sve mi,
Što u svietu ovom ljubljah —
Oh, da groba im ne spremi
Onih deset . . . s deset zublja ? !

I Tahi je, gle, na lože
Klon'o kao teška klada —
Oh, da na čas usnut može,
Da se grozna rieši jada !

Ali eno već se hvata
Za kušljavu opet glavu,
I u ona bulji vrata —
Ko da živu gleda stravu . . . .

Vi zar k meni ? — tepat stao —
S optužbama ? . . . U to doba ? —
Ja vas nisam bacit dao
U dubine živa groba . . .

Ni vas tamo . . . što ste sada
Nakaženi s grobna sanka —
Nisam nikad s mržnje, jada,
Na vješala vuko tanka . . .

Ni vam amo . . . nisam skin'o
Ruse glave britkim mačem . . .
A ni vama . . . nisam vino
Otrovao gorkim dračem . . .

A što vi . . . što zubljom svima
Posvietliste k meni pute —
Vas ne sledih kipovima . . .
Ni sred Save svrstah krute . . .

Vi lažete ! . . . To vam poso
Uviek bio . . . meni nikad . . .
Vi ste kmeti . . . Ja sam goso . . .
Ajd na polje ! . . . Il ću vikat . .

I Tahi se blied ko stiena
K tajnim vratim dokro sada . . .
I penje se kao sjena —
Pa na krunu kuli pada.

Stravna noći ! — dršćuć zbori —
Svima don'je pokoj, svima,
Samo meni sreću sori . . .
I mučiš me sablastima.

Al . . . ne vape l' moji za mnom
Iz dubina groba hladna ? . . .
Ne vije l' se kulom tamnom
K meni opet rulja gadna ? . . .

Aoh ! . . . Tamo grozna rieka
Kao neman reži . . . stoji . . .
Ovdje kmeti . . . Neka ! neka ! . . .
Mene dragi zovu moji . . .

I Tahi se kao mamen
Na gvozdeni naslon vinu —
Pa se niemo kao kamen
Surva jazu u dubinu

Otmica.

Dvoje sjedi uvrh hata,
Što je eno munje brži . . .
On u sedlu — oko vrata
Ona mu se grčem drži.

I tamnom se viju noći
Preko polja, preko druma —
Oh, da im je samo doći,
Gdjeno gusta drmi šuma.

Tamo stoji dvorac bieli
Smionoga otmičara . . .
Tamo spremljen raj je cieli
Za djevojku strasna žara . . .

Za nama se — ko u stravi
Šapće ona — netko goni . . .
Ne boj mi se ! — on se javi —
To kopito samo zvoni . . .

Ne sjeknu li diljke jeka ? —
Ona pak će — to hat se strmi . . .
Šta bi ! — on će — Iz daleka
To ti sieva sad i grmi . . .

Ne zuknu li tane, jao !
Prvo . . . drugo — ona huknu —
Man se ! — on je mirit stao —
Ćuk to plahi mrakom ćuknu . . .

I ona se sasvim smiri
Grčeć ruku oko vrata . . .
On preda se samo gviri
I podbada jače hata.

I tako se dalje viju
Sad i šumskom veće tamom . . .
I pred bašču panu tiju
Rasvietljenom dvoru samom.

On će s hata skočit prvi,
Da pomogne svojoj ruži —
Ali ona — vaj ! — u krvi
Po tlima se mrtva pruži.

Švelja.

Ispeć mesa kus na vatri . . .
K tomu čašu vina stara . . .
I odmora dana dva, tri . . .
Pa će krv vam dobit žara
I ruka će moć da nadje —
Reče liečnik i izadje . . .

Švelja sagne lice suho,
Upre gled u bielu svilu,
Što joj bila baš na krilu,
Da vjenčano svrši ruho . . .

Mesa ? — šapće gdje ni hljeba ?
Odmora ? — gdje bdjeti treba ?
Savjeti su dobri, liepi —
Za životom tko još strepi !
Ali čemu, pitam, meni,
Koja sličim veće sjeni ? —
A da barem sjena ota
Svjetle zrake mog života
Poput kama ne propušta —
Onda stalno niti pola
Osjećala ne bih bola
S ove biele svile šušta . . .

I švelja se bolna trgne,
Zakašljuca i zarida . . .
Bielu svilu s krila skida
I na stol je žurno vrgne . . .
Pa se s tija s mjesta diže
I primiče logu bliže . . .
I njim nalik sveloj ruži —
Ko za odmor sad je pruži . . .

Ništa — jeca — trebat ne ću,
No samrtnu jošte svieću
I četiri daske biele —
I opet joj suze vrele
U očnicam se zakriese.
Al i mrazna ko da zima
Cielog joj se tiela prima,
Gunjem toplim zavije se . . .
Sad bi znao ruku blagu
Da položi na nju sanak —
I vratit joj ruci snagu,
Ako tek i za koj danak.

Na okanca, gle, u krovu
Zadnje dana zrake biju,
Pa se plaho ko u lovu
Polutamom izbe viju.
Tužan pogled ! . . . Stol i stolac,
Za odiela nek'vi kolac,
Log i puste četir stiene —
Ali suton vara ! . . . Ne, ne ! . . .
Gle, na stieni uvrh loga
Visi slika ko od srama
Ispod cvieća svenutoga —
Sve drugo je pustoš sama !

U tu sliku eno, švelja,
Trgnuvši se, bulji sada . . .

Bila sam bez roditelja —
Šapće — a ti sva mi nada,
Vjerenicom kad ti postah . . .
A u tebe svega dosta,
Časno mjesto, krušac stalan,
Na njemu ti nitko jalan —
Do jedine smrti bliede . . .
Ali ti ju preteć htjede,
Pa smo veće, znaš li — znaš li ?
Dom i bašču sebi našli . . .
Samo meni trebalo je
Svršit jošte ruho moje,
Darak tvoj od svile biele —
Baš ko ono, što uz tugu
Sada šijem, ah, za drugu
Ciele dane, noći ciele —
Ali u to strašna plama
Bies te sebi u skut smota . . .
S tobom sreću mog života —
I ja ostah opet sama !

I švelja se jače zavi,
Zakašljuca i zarida —
Al sa slike gled ne skida,
Kao da ju svu zatravi.
Izjedared sva oživi . . .
Razigra se . . . milo smješka —
Ko da njojzi se ne privi
Nikad smrtna bolest teška !

Gotova sam — življe zbori —
Čuješ, kako šušti svila ? . .

A zvjedljivog ljudstva sila
Već ulicom rogobori . . .
Treba samo oko struka
Da se stegnem . . . Muka, muka ! . . .
Ah, te ruže daj sa stola . . .
I pobrzaj već po kola . . .

I kola su došla . . . znajte !
Samo kakva — ne pitajte !

Magno.

(God. 1075.)

I.

Giovenazzo, mrk ko zločin,
Normarskijeh grad gusara,
Nikad nije zno za počin
Radi svoga gospodara.

Gradu usred kamen-dvora
Viekom drmi Amik kneže,
Pa ko pauk preko mora
Jadranskoga plete mreže . . .

Danas su mu njeg'vi ljudi
Preda nj rietki plien donieli —
Amik mu se čudom čudi,
A još više dvor mu cieli.

Ti si Slavić iz Poljica,
A ti drug mu, Draško, scienim —
Smješljiva će Amik lica
Prema ljudma zarobljenim.

Mene, kneže — Slavić vrati
Rieči glasnom, snage punom —
Krunili su svi Hrvati
U Solinu zlatnom krunom . . .

Da, da — reć će rieči jetkom
Amik kneže — to mi znamo ;
Al sve ipak bilo spletkom
Protiv moćna pape samo . . .

Zato sam te ja i nagno
U te svoje mreže velje —
A danas će stići Magno,
Da preuzme tvoje želje . . .

Magno ? Svenov sin i Danac ? —
Lane Slavić — kako vriedja ! . . .
Nikad ne će, pamti, stranac
Nosit krune mojih predja !

Ha, ha ! — gro'tom Amik vrati —
Velika je drskost vaša ;
Otkad plašt i trun su zlati
Za poljičkog velikaša ?

Ti ćeš ovdje ostat s drugom,
Gledat moje jedrenjarke —
A u času možeš dugom
Domu slati misli žarke . . .

I Amik je mign'o straži,
Da odvede oba roba —
Postanuli ne bi l' blaži
U tišini živa groba.

II.

Tisuć možda svieća gori
U dvorani Amikovoj —
On sam mladog Magna dvori
I časti mu laska novoj.

Magno laske milo prima
I milo ih vraća knezu ;
Hvali papu i moć Rima
I obriče svoju svezu.

Jednom' svoje družbe jake
Evo sada i nalaže,
Da papinske kralja znake
Domaćinu još pokaže.

Sav očaran Amik kneže
I tonuć u milju, sreći,
Za zlaćenom čašom seže
I svome će gostu reći :

Ovu tebi u čast, kralju,
Plemena mi srodna, draga !
U čast onim, što te šalju,
Med Slavenim krotit vraga !

Slaveni su lieni, glupi,
Pociepani na slobodi —
Niemac treba, da ih skupi
I ko djecu udilj vodi . . .

Imati ćeš mnogo truda,
S briga često gledat nice ;
Al ćeš zato svietom svuda
Osvjetlati rodu lice ! . . .

Uz zveket se čaše prazne
I opet se pune krugom ;
A Magno na rieči mazne
Uzvratit će nekud s tugom :

Na pozdravu kad ti hvalim,
Na srcu su rane dvie mi :
S jedne ja za domom žalim,
S druge predam : kud se spremih . . .

Dobri ljudi, skromno cvieće,
Divni kraji oca moga —
Možda nikad više ne će
Draškat oka sanjarskoga !

Meni dašto laska kruna
I sveze me bodre sjajne . . .
Duša bit će volje puna —
Al mi narod, zemlja : tajne . . .

Na miso me sretnu dove —
Kneže Magnu u rieč pane —
S njom ti sviću nade nove
Za kraljevske tvoje dane.

Uz Slavića se dočepah
Velikaša, Draška nekog,
Njemu zgoda eto liepa
Riešiti se ropstva priekog.

On će dobro zemlju znati,
A ne manje i ćud puka —
Uzmi njega, nek te prati
I bude ti desna ruka !

Položaj mu podaj jaki,
S položajem sredstva, snagu —
Za čast, novac, Slaven svaki
Služiti će istom vragu ! . . .

Ti se smiešiš . . . kao da si
S ovom mojom mišlju skladan . . .
E, pa dobro ! . . . Nek se spasi
Robovanja Draško jadan !

Prije no ti ladja krene
Na put s jutra, još o zori —
Nestat će i zadnje sjene,
Što ti danas srce mori.

I gosti se na to dali
U naručaj slatkom sanku . . .
Morski su im burni vali
Šumorili uspavanku.

III.

Iza mora, iza brda
Prve danje zrake rude —
U ćeliji s loga tvrda
Slavić se i Draško bude.

Čudna me je — Slavić reče —
Izmučila noćas sanja :
Ti da mi se prošlo veče
Oslobodi tamnovanja . . .

San je davno znana laža —
Vrne Draško glasom roba —
Jednaka nas čuva straža,
I čuvat će sve do groba !

Da, da ! Ali slušaj samo —
Reć će Slavić — kako dodje . . .
Stranac Magno ne htje tamo
Preko mora sam da podje . . .

Ne šali se ! — Draško guši
Osvit misli crne, čudne ;
A Slavić će : Ded po duši
Kaži, što bi, da se zbudne ?

Ja bih pošo — kao sobom
Govoreć će Draško rieti —
Ja sam za te posto robom,
Pa ću za te i umrieti . . .

Još u rieči bili druzi —
Kadno straža se oglasi,
Pozva Draška, sveg u tuzi,
Da je sliedit ne počasi.

Pozdrav domu ! — Slavić lane —
Sanja mi se ispunjava . . .
I na grud mu Drašku pane
Izmučena mislim glava.

Ja sam svoju reko . . . S Bogom ! —
Svrši Draško prema drugu —
I izadje žurnom nogom
Tomeć tajnu, bol i tugu.

IV.

Morem sinjim labud plovi,
Ne ! na jarbol ladja vita ;
Svaki val ju s čežnje lovi,
Al je brzu ne dohita.

Na palubi — rekao bih —
Do dva živa stoje kipa . . .
More, što se o bok drobi,
Na njih bujnu rosu sipa.

Ali oni slabo mare
Za djetinju igru mora,
Lica im se udilj žare
Sred živahna razgovora.

Ti si dakle — Magno reče —
Uvjeren u svojoj duši,
Da Hrvate gorko peče,
Što se slavska miso guši ?

Dašto ! — Draško će mu vrnut —
Nama samo slavska vriedi . . .
Prije ćemo sviet obrnut —
No zapadna da pobiedi . . .

Al i mene zapad šalje —
Magno drugu svom naglasi —
Onda će u zemlji dalje
Burni zar da traju časi ? . . .

Draško samo hladno kimne
I pogleda letom Magna
I opazi crte zimne,
Što mu ih na obraz nagna.

Ali moje sveze jake —
Stao Magno prietit vješto —
Pa i ove danske šake
Valjda jošte znače nešto ? . . .

Sveze ? Šake ? Za njih lako ! —
Sad će Draško nadovezat —
Tek ćeš sebi stvorit pako,
Staneš li nam narod stezat . . .

Ti ko da mi — Magno plane —
Ne naumi biti desnom ? . . .
A čemu ti ropstva dane
Skratih onda jadnom, biesnom ? . . .

Svoga ropstva ja ne prodah —
Svečano će Draško, hladno —
Za nj da kupim ropstvo roda —
Onda volim moru na dno ! . . .

A ti hajde ! . . . Zapjeni se
Magno blied od srčbe burne ;
Rukam Drašku o grud svi se —
Da ga preko broda gurne . . .

Skupa ćemo ! . . . stranče, bome —
Rvajuć se Draško rukne —
Meni grob u moru mome —
Tebi nek u tudjem pukne ! . . .

I kvače se kao lancem . . .
S groze morska tihne voda —
Sad se Draško vin'o s strancem
I survo se preko broda . . .

Sad je mir . . . Nad vlažnim grobom
Čudan samo šapat leti :
Ja sam za te posto robom,
Pa ću za te i umrieti !

Krajiškinja.

U kolibi, na kraj sela,
Krajiškinja sjedi stara ;
Na ognjište baš je djela
Malo granja, malo žara —
Pa sad čeka dok to plane
I samoću gonit stane . . .

Vani noć je. S brda strma
Snježan vijor selom hrupi ;
Okancima ovdje drma,
Ondje samo jače lupi —
Da se slaba prima sluha :
Ko s daleka top da gruha . . .

Starica se trgla eto,
Prošla rukom preko čela —
Spominjanje ko da kleto
Otrti je s njega htjela.

Da, da ! — šapće — on je prvi
Stajao u bojnom redu ;
Oko njega svi u krvi
Grlili su smrt već bliedu.
Izjedared topno zrno
Ko iz pakla preda nj pade —

Ah, i prije no protrn'o,
Raznielo ga na komade . . .
A kad strašna viest mi dodje,
Ko bodež mi srcem prodje,
Pred očima mrak se stvori
I niemo se na tle sorih . . .
Al je tješih sa dva sina,
Dva blizanca . . . Bože sveti !
Kako žurno vrieme leti — —
Bilo to kod S o l f e r i n a.

I starica brišuć suze
Jednu suhu granu uze
I na slabi metne plamen —
Vani vjetar jače vije
I o tanka stakla bije :
Kao da je lud il' mamen.

Što? Zar opet negdje gruha? —
Krajiškinja pita stara —
Il' me ženu, slaba sluha,
Samo vjetar noćni vara?
Kamo sreće ! Al i Pero
Moro poć je na Taljanca ;
Ko predstraža viek se vero
Preko gora, šuma, klanca —
Jednog dana . . . već o zori
Iz daljine šum ga trže
I on napried jurne brže —
Ko da s bojne slave gori.
Ali u to negdje plane
Prva diljka . . . Sin moj zlati
Za srce se samo shvati —
I na zemlju mrtav pane . . .

Glas o njeg'voj smrti dašto
Nije mogo da me smrvi —
Ne znam bome niti zašto,
Kad me kamom stvori prvi.
Al kako me sjeti oca,
Prokleh mjesto kobi nove . . .
Ah, kako se ono zove? — —
Da K u s t o c a ! Da K u s t o c a !

I starica opet grabi,
Na plamečak eno slabi
Zadnju — mislim — granu hita . . .
Vani vjetar dalje vije,
Na okanca lupa, bije —
Za staricu i ne pita.

Sveti Bože! jošte gruha —
Krajiškinja sieda zbori —
Ona žena biela ruha
Nema mira . . . Viekom mori . . .
Cara nam je — svim na stravu —
Dušman sa dvie strane stisn'o
Pa je pozvo i mog Pavu —
A on niti da bi pisn'o !
Mirno spremi svoga vranca
Kao da će na Taljanca —
Al kad tamo : on u Češku
Morao na vojnu tešku . . .
I za malo dana, jao,
U strašnu je gužvu pao . . .
Sjeko, puco — puco, sjeko —
Previše za srce meko !
Al u času, gdje mu desna
Driemnu ruka — mrk se stvori

Pred njim konjik, lica biesna,
I s vranca ga sabljom sori —
Ah, da niti ne zajeca ! — —
Bilo to kod K e n i g r e c a ! . . .

I starici suze krupne
Niz lica se kližu suha . . .
Vani vjetar svak čas lupne —
Al ko za nju da ne gruha !
Ona sjedi eno muče
Kao da joj srce puče . . .
U ostatak žere gleda —
Ako nije vječnost blieda !

Crkva sv. Marije u Kastvu.

Starog Kastva goso novi
Na svoje se ljuti kmete,
Što na mise ne će svete,
Kad ih Latin koji slovi.
Dodju l' opet glagoljaši,
Svak se svoga čisla maši —
Toliko se svieta zgrne,
Da ti s mnoštva srce trne.

I ko biesan viče goso :
Slavski kmeti, ajd na poso !
Hoću, da se milog vida
Majci božjoj crkva zida.
Ali znajte : u njoj misu
Viek će Latin čitat samo ;
Glagoljaši za to nisu —
To svi davno dobro znamo.

Zapovied nam gospodara
Uviek sveta — odgovara
Sieda žena, gle, iz puka —
Samo nek na dobro sluti,
Pokoj duše nek ne muti —
Kao ova tvoja bruka !

Znam, kud šibaš, kuge seko —
Rikne goso na nju lavski —
Ali bit će kako rekoh —
Majka božja ne zna slavski.

Nemoj griešit — vrne žena —
Spram svetih si i ti sjena,
Nebesnici tamo gore
Sve jezike stalno zbore.

Što? — zagrmi pun bjesnoće
Goso mrk — ta neman hoće
Da mi kmeti se pobune?
Prikujte ju tik do ove
Uza stupac crkve nove —
Tu do smrti neka trune !

*

I kamen se, gradja vuče
I silna se voda nosi . . .
Dan se na dan kmeti muče,
Da ti dušu tuga kosi.
Ali se i crkva diže,
Dnevice je nebu bliže —
Po obliku rajsko milje !
Sad s visoka gleda gore
Na taj puk i na to more —
Kao da ih blagosilje

*

I sam goso dodje eto,
Da razgleda djelo sveto —
Kastavskoga roblja muku ;
Oko njega sve se sleti,

Al najmladji će mu rieti,
Ljubeć ga u tvrdu ruku :
Gotovi smo, gospodaru,
A sad pust' i ženu staru
Uza stupac prikovanu . . .
Evo već je puka sjena,
Bljedja nego ova stiena —
Svi smo blizu sudnjem danu.

Mani me se ! — nasmija se
Kruti goso pakla smieškom —
Medju vama neka zna se,
Kako plaćam kaznom teškom
Oporicam svima svojim —
A sudnjeg se dne ne bojim !
U crkvu pak ne bi otu
Ni na molbe zašla vaše —
Ona voli u životu
Slušat samo glagoljaše !

Ne rugaj se — sa svog stupa
Starica se suha ozva —
Onaj već me davno pozva,
Al i tebe, zmijo glupa.
Ni na prag da nisi metn'o
Ove crkve nogu kletu :
I na ovom ima svietu
Pravde — koja gadja sretno !

Al goso se samo prietnji
Prikovane žene smije . . .
On će sada nà u šetnji
Sve da čare okom pije . . .
I u crkvu udje s tija

I bez druga i bez kmeta —
Svakomu se ko da svija
Oko srca groza sveta . . .

Ne zatutnji l' sada muklo?
Nije l' nešto strašno puklo?
Crkva — gledaj — sva se ljulja
Kmet se dalje biegom šulja . . .
I sa zebnjom iz daleka
Gleda, strepi i pogadja —
Uz kakav ga trud do vieka
Bog tirana oslobadja.

*

Danas toranj samo stoji
I Kastavce puti naše :
Nek miluju, dok su svoji,
Stare svoje glagoljaše.

Križ u gori.

Dan je sparan. Ni u gori
Svježeg nekud zraka nema.
Ptice šute. Drme bori —
Ko oluja da se sprema.

Prodolicom ukraj vrela
Kreće lovac nogu tromu . . .
Na srce mu tuga sjela :
Danas torba prazna što mu.

Niti hitac da bi cigli
Plan'o mu iz diljke nove ;
A oblaci već se digli
I vrh šume teški plove . . .

Evo tamo križa stara
Na utjehu ljudî vjere —
Tu mu diljka već pohara
U životu mnogo zviere . . .

Ali danas ? Oči traže
Zahman baš i ptice male —
I lovcu se misli vraže
Grješnom dušom vrsti stale.

Ajde, drûgo, kivan zbori —
Da okušam, što mi vriediš :
Onog eno s križa sori,
Al ni križ da ne poštediš!

I jeknula usred dima
Poput topa diljka glupa —
A na prašnim eno tlima
Leži Spas sa križem skupa.

I lovac se gro'tom smije,
Da ko bruk se pakla čuje ;
Niz brdo se brže vije
Ispred bure i oluje . . .

Izjedared mukli gromi
Nadbijat se stali zrakom —
S groze se i oblak slomi
I zastruji šumskim mrakom.

Sad sve tutnji ko za sječe,
Prodolicom potok buja —
I što dalje mutan teče,
Strašnija se čini guja.

I ta guja eno ne će
Ni da časak samo stane :
Ondje kamen s mjesta kreće,
Tamo valja stabla, grane.

Al što, gledaj, ondje nosi,
Nije stablo, kamen hladni ;
Tvoje srce groza kosi —
Bit će da je lovac jadni.

Sad uranja . . . sad izranja . .
Bori se sa valovima . . .
Tu se sitna hvata granja . . .
Tamo stablo zahman prima . . .

Sad je nešto vin'o bliže
Izmučenim grudim veće —
Sada silan val ga diže . . .
I na cvjetno tlo izmeće . . .

Jošte živ je . . . Al ko strven
Leži, gle, i ne zna za se —
Križ tek k sebi grči drven,
Na kome se jadnik spase . . .

* * *

Prodolicom čarna kraja
Brz se potok šûmom glasa ;
Ukraj njega križ bez sjaja,
Tek sa kipom stoji Spasa.

Ispod kipa, puna boli,
Pustinjak se siedi zguri
I skrušenim glasom moli
Ko na skrajnjoj da je uri :

Tu te, Bože, u ludosti
Nekoč teško baš uvriedih
Al ti evo — prosti ! prosti ! —
S nova digoh spomen bliedi.

Sada k tebi, Razapeti,
Dnevice me korak vodi —
Ne daj jadnom prije mrieti,
No se grieha oslobodi !

A kad mračni dodju časi
Mog života skrajnje ure —
Ti me nosi, ti me spasi
Ko za one strašne bure !

SADRŽAJ.

	Strana
Motto	V
PRVI DIO.	
Iz mladih dana:	
Ispovied	3
Nema sela	4
Trne dan	4
Na šetnji	5
Noć je ljetna	5
Nedjelja je	6
Nigdje zviezde!	6
Na seoskom groblju	7
Pod crljenim kišobranom	8
Pred zimu	8
Istina	9
Uz put	9
Ja te gledam	10
Mak	11
Molitva	12
Sjećaš li se	13
Pri žetvi	14
Divne li su	15
I ja se katkad	16
Što oklievaš	17
Da sudba mi je	17
Trublja ječi	18
Rado te gledam	19
Od jeseni kraljica si	20
Vrpca na šeput	21
Sanjao sam	22
Radi svežnja	23
Ti nakita nemaš	24
Biti će	24
Kad se tamo u daljini	25
Po selu je išla priča	25
Mekom travom rosa blista	26
Pjevo sam ti pjesmu	26
Sanjao sam čudnu sanju	27

	Strana
Mrazove sestrice:	
Jesen je	31
Ne marim	31
Dě još da gledam	32
Mi nismo jel' de smiehu skloni	33
U jesensku bliedu maglu	34
S tija strmom spuštam se stazom	34
U zadnjem drhtu	35
Noć je mrtva	36
Ostavi me na čas sama	37
Jutro je hladno	38
A što si dušu kiniš	38
Je l' vidiš	39
Non omnis moriar	40
Evo ti pjesmica ovih	41
Uspomenke:	
Spušto se u pahuljicam	45
Prikaza	46
Lebdila je	47
S Griča	47
U noći	48
Oh, divne li ste	49
Na časak samo	50
Često put sam	51
U jesen bi	52
Privid	54
Ja znadem pjesmu	55
Ispod Medvjed-grada	56
Kad te gledam	57
U brzom vlaku	58
Odbija ponoć	60
Dvie se ruke u noć dižu	62
Ohladnjeli smo	64
Jedared samo	64
Priča	65
Dvie slike	67

Strana

Mrtvima i živima:

Hugi Badaliću 73
Marku Maruliću 74
Nikoli Mašiću 75
Kod sv. Duha 76
Na Sofijinom putu 77
Kćerci Vesni 78
Kćerci Mignoni 79
8. travnja 1905. 80
Jovanu Hraniloviću 81
Ja znam 82
Dru. Antunu Baueru . . . 83
Bijahu crni dani 84

Društvene i političke:

Ah, što me mučiš 89
Aux miserables 89
Mladomu vrtaru 90
Oblacima 91
Uskrsnuo je Krist 92
U bieli sviet 93
Pa da si mrtav 94
Exsurgat aliquis 95
Ural 96
Crni glasi lete 97
Hrvatskoj 98
Svoje carstvo imam . . . 99
Na cio mrče sviet 100

Iz različitih pretinaca:

Noć je sparna 103
Topli vjetar svietom duje . 104
Pred borom 105
Noć na Sljemenu 106
Na dušni dan 107
Ja sam često 108
Iskapio sam 108
U dubinam onim 109
Kobna sanja 109
Snenim svietom 110

Strana

Na Krapinici 111
Ti me zahman putiš . . . 112
Ne znam, zašto 113
Nikad nisam imo 113
Ja ne pitam 114
Kad driemnom zemljom . . 114
Duge dane, noći 115
Kada zviezde sviću 116
Bogu 116

DRUGI DIO.

Balade i romance, povjestice i legende:

Lipa i jablan 121
Mrak je 123
Lani i ljetos 123
Ribar 124
Djeva i momak 128
Braslav i Gojko 129
Utrsnikom vranac leti . . 136
Trošan stoji mlin u dócu . 137
Ples 138
Djevojka i mjesec 141
Zvonar 142
Nad veljim trgom 148
Zatečeni 150
Pilat 152
Mrtva četa 159
Čuvar mrtvih 164
Jelačić ban i krčmarica . . 169
Prizor sa Save 171
Kosci od Sentomaša . . . 175
Lov 178
Tahi 180
Otmica 186
Švelja 188
Magno 192
Krajiškinja 200
Crkva sv. Marije u Kastvu . 204
Križ u gori 208